

ОРІЄНТИР

МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

НОРМИ КОНТРОЛЮ

Особливістю формування сучасного освітнього простору є людиноцентристський підхід, забезпечення рівних прав на отримання якісних освітніх послуг, орієнтація на формування в дітей і молоді необхідних життєвих компетентностей, відповідно до прийнятих Державних стандартів освіти, соціалізацію дітей та підготовку до конкурентних умов дорослого життя, розвиток їх нахилів і здібностей тощо.

Взагалі, спектр завдань для галузі освіти сьогодні є надзвичайно широким. «Це особливо важливо в умовах, коли прогрес кожної окремої країни залежить не тільки від зусиль її громадян, але й від того, наскільки вони здатні сприймати все краще, що є в інших країнах», – зазначав В. Кремень.

Усе це підносить питання підвищення якості освіти на найвищій щабель. І саме впровадження Державних стандартів освіти – один із найдієвіших інструментів, здатний вирішувати цю галузеву проблему.

Багатоваріантність, гнучкість і відкритість регіональної системи освіти сприяє вдосконаленню особистісно орієнтованого навчання, здійсненню допрофільної підготовки, профільного навчання, професійному самовизначенню й забезпеченню реалізації очікувань учасників навчально-виховного процесу від загальноосвітніх шкіл.

Наступний 2014-2015 навчальний рік, як ми розуміємо, не буде легким. Адже суспільство ставить перед нами низку непростих завдань. За визначенням В.Г. Кременя, «суспільство XXI сторіччя цілком слушно називають «суспільством знань».

Здобуття якісної освіти стає все більш обов'язковим етапом у розвитку особистості. При організації нового навчального року рекомендуємо керівникам методичних установ керуватися запропонованими рекомендаціями щодо видів контролю.

Скрипниченко Н.А.,
завідувач ММК

Думки в учительській

Учителями повинні бути люди чесні, діяльні і працюючі; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим.

Я.А. Каменський

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

- Типові навчальні плани початкової школи, затверджені наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572 (для 1-3-х класів)
- Типові навчальні плани початкової школи, затверджені наказом МОНмолодьспорту України від 29.11.2005 № 682 (для 4-х класів)
- Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня, затверджені наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 29.05.2014 № 664 (для 5-6-х класів)
- Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 № 132, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 05.02.2009 № 66 (для 7-9-х класів)
- Типові навчальні плани, затвердженими наказом МОН України від 18.02.2008 № 99
- Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 № 834 зі змінами, внесеними наказом МОН України від 29.05.2014 № 657 (для 10-11-х класів)
- Лист Міністерства № 1/9-74 від 28.01.2014 "Щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів"
- Лист Міністерства № 1/9-72 від 28.01.2014 "Про недопущення перевантаження учнів початкових класів надмірним обсягом домашніх завдань"
- Лист Міністерства № 1/9-343 від 01.07.2014 "Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі"
- Лист МОН України від 06.02.2008 № 1/9-61 «Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів.
- Навчальними програмами, розроблені відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти та затверджені наказом Міністерства від 12.09.2011 № 1050 «Про навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів».
- Навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, розроблені на основі нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти і затверджені наказом Міністерства від 06.06.2012 № 664.
- Навчальні програми для 7-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджені Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-6611 від 23.12.2004 року)
- Навчальні програми для 10-11 класів, затверджені наказом Міністерства від 28.10.2010 № 1021.
- Лист Міністерства від 21.08.2010 № 1/9-580 «Про порядок проведення уроків виразного читання, кількість, призначення та особливості оформлення зошитів з предмета»
- www.mon.gov.ua «Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин»
- Програма поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин на 2008/09 роки (лист від 08.10.08 № 1/9-647)
- Наказ МОН від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».
- Наказ МОН від 20.08.2008 № 755 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи».

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**1-3 КЛАСИ**

У початкових класах (1-3) застосовуються такі **види контролю**: поточний, періодичний, тематичний, семестровий, річний; державна підсумкова атестація.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення теми з метою визначення рівня розуміння і первинного засвоєння учнями окремих елементів змісту теми, зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем уроків, закріплення знань, умінь і навичок, їх актуалізації перед вивченням нового матеріалу. Результати поточної перевірки фіксуються в оцінних судженнях або в балах.

Періодичний контроль має на меті визначення й оцінювання сформованості загальнопредметних умінь і навичок (аудіювання, читання, усне мовлення тощо), якими оволодівають учні впродовж вивчення окремих предметів. Цей вид контролю передбачає перевірку, що здійснюється через певний період навчання.

Тематичний контроль здійснюється у формі тематичної контрольної роботи після опанування програмової теми чи розділу. У разі, коли тема розрахована на велику кількість годин, її розподіляють на логічно завершені частини – підтеми. Якщо ж програмова тема невелика за обсягом, то її об'єднують з однією або кількома наступними темами.

Тематична оцінка в балах виставляється з урахуванням усіх поточних оцінок, отриманих під час вивчення теми (підтеми).

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюється на основі результатів тематичного оцінювання з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці.

Річна оцінка виставляється на основі семестрових оцінок також з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці.

4 КЛАСИ

У початкових класах (4) застосовуються такі **види контролю**: поточний, періодичний, тематичний, семестровий, річний; державна підсумкова атестація.

Поточний контроль здійснюється в процесі поурочного вивчення теми. Результати поточної перевірки фіксуються в оцінних судженнях або в балах.

Періодичний контроль має на меті визначення та оцінювання сформованості загальнопредметних умінь і навичок (аудіювання, читання, усне мовлення тощо), якими оволодівають учні впродовж вивчення окремих предметів. Цей вид контролю передбачає перевірку, що здійснюється через певний період навчання.

Тематичний контроль здійснюється у формі тематичної контрольної роботи після опанування програмової теми чи розділу.

Семестрова оцінка виставляється за результатами періодичного і тематичного оцінювання.

Річна оцінка виставляється на основі семестрових оцінок

Особливості безбального оцінювання

У 1 класі з усіх предметів інваріантної складової; у 2-3 класах з предметів інваріантної складової «Сходинки до інформатики», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура».

Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, квіточками, прапорцями тощо), оскільки при цьому функцію оцінки бере на себе цей предметний малюнок і ставлення дитини до нього ідентичне ставленню до оцінки в балах.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**Орієнтовні вимоги до ведення учнівських зошитів**

Для навчальної роботи в початкових класах використовуються зошити, що відповідають чинним в Україні стандартам.

За потреби можна також використовувати зошити з друкованою основою з інших предметів інваріантної складової, що разом із підручником становлять єдиний навчальний комплект.

Кожна письмова робота, виконана учнем початкових класів в зошитах (у т. ч., в зошитах з друкованою основою), перевіряється до наступного уроку.

У 1 та 2 класах зошити підписує вчитель, у 3-4 класах – це роблять учні за зразком, написаним учителем на дошці, наприклад:

*Зошит
для робіт
з української мови
учениці 2 – А класу
ЗОШ I – III ст. № ...
Дзержинської міської ради
Потієнко Ірини*

*Зошит
для робіт
з математики
учня 2 – А класу
НВК «Школи-ліцей»
Дзержинської міської ради
Варакути Георгія*

*Зошит
для контрольних робіт
з математики
учня 4 – А класу
ЗОШ I – III ст. № ...
Дзержинської міської ради
Васильченка Михайла*

*Зошит
для контрольних робіт
з української мови
учениці 4 – А класу
НВК «Школи-ліцей»
Дзержинської міської ради
Дорош Лідії*

У 1-4 класах рекомендується використовувати для письма кулькові ручки з пастою синього або фіолетового кольору, а для креслення – олівець.

Під час виконання письмової роботи учням рекомендується дотримуватися однакових інтервалів між словами, дописувати кожен рядок до кінця, орієнтуючись на правила переносу і не виходячи за межі рядка, дотримуватися абзаців.

Якщо потрібно виправити помилку, учень має закреслити неправильно написану літеру чи цифру навскіс (справа наліво) і замість неї зверху написати потрібну літеру чи цифру. Якщо треба замінити слово, словосполучення, речення або числовий вираз, то його слід закреслити тонкою горизонтальною лінією, а не брати в дужки, оскільки дужки є пунктуаційним знаком, і далі записати правильно.

Виправлення (закреслення та поновлення) написаного треба робити ручкою, а не олівцем.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**УКРАЇНСЬКА МОВА І МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН****I. Оцінювання досвіду мовленнєвої діяльності****1. Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого)**

Перевірку аудіативних умінь рекомендуємо здійснювати фронтально в 2-4 класах у кінці кожного семестру. Перевіряються вміння: сприймати на слух незнайомий текст і розуміти

- в 2 класі елементи фактичного змісту (хто? що? де? коли? як?), запам'ятовувати послідовність подій;
- у 3-4 класах – фактичний зміст, причиново-наслідкові зв'язки, основну думку висловлювання, образний вислів.

Для перевірки використовується незнайомий текст художнього стилю і запитання з варіантами відповідей. Обсяги текстів: у 2 класі – 120-200 слів, у 3 класі – 220-300 слів, у 4 класі – 320-400 слів.

У 2 класі пропонується 4 запитання з двома варіантами відповідей на кожне, у 3 класі – 6 запитань з трьома варіантами відповідей, у 4 класі – 6 запитань з чотирма варіантами відповідей. У 2 класі за кожну правильну відповідь на запитання учень одержує 3 бали, в 3-4 класах – 2 бали.

2. Говоріння і письмо (діалогічне та монологічне висловлювання)

Перевірку сформованості усного (діалогічного і монологічного) мовлення вважаємо за доцільне здійснювати індивідуально в 2-4 класах наприкінці кожного семестру.

Рівень сформованості *діалогічного* мовлення в 2-4 класах рекомендується перевіряти в першому семестрі.

Перевіряються вміння: складати діалог на задану тему, використовувати формули мовленнєвого етикету, дотримуватись правил спілкування, норм літературної мови.

Обсяги утворених діалогів повинні відповідати нормам: у 2 класі – 3-4 репліки на двох учасників розмови, в 3 класі – 4-5 реплік, у 4 класі – 5-6 реплік.

Перевірку *усного монологічного* мовлення рекомендується здійснювати в 2-4 класах у другому семестрі. У 2 класі перевіряється вміння будувати усний переказ, у 3-4 класах – усний твір.

Писемне мовлення перевіряється в 3-4 класах.

Письмовий переказ проводиться в 3 класі у кінці навчального року і в 4 класі – наприкінці першого семестру, письмовий твір – у кінці 4 класу.

Рекомендовані обсяги текстів для переказів: у 2 класі – 40-50 слів, у 3 класі – 50-70 слів, у 4 класі – 70-100 слів; для творів: у 2 класі – близько 40 слів, у 3 класі – близько 60 слів, у 4 класі – 60-80 слів.

За *усне* висловлювання (**переказ, твір**) доцільно ставити одну оцінку – за зміст.

3. Читання

Перевірка сформованості вміння читати в 1 класі вбачається за доцільне здійснювати індивідуально наприкінці навчального року на матеріалі (готує вчитель), у якому використано всі букви алфавіту, склади різних типів.

У 2-4 класах сформованість читацьких умінь може перевірятися на уроках літературного читання.

При оцінюванні сформованості уміння читати в 1 класі беруться до уваги: спосіб читання (складами, цілими словами); правильність читання; швидкість і розуміння прочитаного.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**II. Оцінювання знань з мови, мовних умінь і навичок**

Оцінювання мовних знань і вмінь рекомендується здійснювати в 2-4 класах не менше як двічі на семестр після вивчення певного розділу (невеликі за обсягом розділи можна об'єднувати, а великі – перевіряти за логічно завершеними частинами).

Перевірці підлягають знання і вміння з мови, необхідні для правильного і грамотного оформлення усних і письмових зв'язних висловлювань.

Перевірка здійснюється фронтально в письмовій формі із застосуванням тестових завдань двох типів: 1) завдання закритого типу, які передбачають вибір одного із запропонованих варіантів відповідей; 2) відкриті завдання, що виконуються без опори на запропоновані варіанти відповідей (самостійне утворення форм слова, добір слів за певною ознакою, побудова речень тощо).

III. Оцінювання орфографічних і пунктуаційних умінь

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольне списування і контрольний текстовий *диктант*.

Контрольне списування може проводитися: в 1 класі – у кінці року, в 2-4 класах – наприкінці кожного семестру.

Контрольний диктант може проводитися: в 2 класі – один раз у кінці першого семестру і двічі в другому семестрі; в 3-4 класах – двічі на кожний семестр.

Рекомендовані обсяги текстів для диктантів і списування: у 1 класі – 20-30 слів, у 2 класі – 30-50 слів, у 3 класі – 50-70 слів, у 4 класі – 70-90 слів.

При *оцінюванні диктантів* доцільно брати до уваги грамотність, каліграфію (правильність написання букв та їх з'єднань) і культуру оформлення письмової роботи: від оцінки за грамотність рекомендуємо віднімати 1-2 бали за помилки в написанні букв і їх з'єднань та недотримання культури оформлення письмової роботи.

Оцінювання грамотності рекомендуємо здійснювати за такими вимогами:

- орфографічні і пунктуаційні помилки вважаються рівноцінними;
- помилка в одному й тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але в різних словах вважаються різними помилками;
- **негрубими** вважаються такі помилки: повторення тієї самої букви в слові; недописування букви в кінці слова (не за правилом); двічі підряд написане те саме слово в реченні. Дві негрубі прирівнюються до однієї грубої помилки;
- чотири охайні виправлення (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки;
- орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються (якщо відповідні слова не були виписані на дошку під час диктанту, а розділові знаки не диктувалися вчителем).

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	Кількість помилок
Початковий	1	9 і більше
	2	8
	3	7
Середній	4	6
	5	5
	6	4
Достатній	7	3
	8	2
	9	1
Високий	10	1 негруба помилка або 2-3 виправлення
	11	1 виправлення
	12	—

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**IV. Оцінювання графічних навичок письма, техніки, швидкості письма, культури оформлення письмових робіт**

Графічні навички письма, техніка, швидкість письма і культура оформлення письмових робіт перевіряються шляхом списування з друкованого тексту. У 1 класі списування доцільно проводити на кінець навчального року, в 2-4 класах – у кінці кожного семестру.

За списаний текст рекомендуємо виставляти дві оцінки: одна – за грамотність, друга – за каліграфію, швидкість і культуру оформлення письмової роботи.

Грамотність оцінюється за такими самими вимогами, що й диктант.

При оцінюванні *графічних навичок (каліграфії) і дотримання гігієнічних правил* письма в 1 класі береться до уваги: списаний текст, правильність написання літер та їх поєднання, охайність.

У **2-4 класах** рекомендуємо здійснювати перевірку графічних навичок: форми, розміру, нахилу, поєднання літер; культури оформлення письмової роботи і швидкості письма.

Дотримання норм за кожним із зазначених шести параметрів доцільно оцінювати двома балами (в сумі – 12 балів). За незначне відхилення від норми за тим чи іншим параметром радимо знімати 1 бал, за значне – 2 бали. Значними вважаються такі відхилення: зміна форм букв до невпізнанності; висота букв більша або менша від норми, різнобічний нахил букв, неправильні поєднання букв або їх відсутність, неохайне виправлення, відсутність абзаців. Щодо швидкості письма, то значним вважається відхилення на 5 і більше знаків від меншого показника норми: 2 клас – 16-25 знаків за хвилину, 3 клас – 26-35 знаків за хвилину, 4 клас – 36-45 знаків за хвилини.

V. Зведений перелік перевірних робіт, які проводяться в 1-4 класах

Вид перевірки	1 клас (оцінювання без балів)		2 клас (I сем. - оцінювання без балів за ріш. педради)		3 клас		4 клас	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	–	–	1	1	1	1	1	1
Діалог	–	–	1	–	1	–	1	–
Усний переказ	–	–	–	1	–	–	–	–
Усний твір	–	–	–	–	–	1	–	1
Читання	–	1	–	–	–	–	–	–
Письмовий переказ	–	–	–	–	–	1	1	–
Письмовий твір	–	–	–	–	–	–	–	1
Перевірка мовних знань і мінь	–	–	2	2	2	2	2	2
Диктант	–	–	1	2	2	2	2	2
Списування	–	1	1	1	1	1	1	1
Державна підсумкова естація	–	–	–	–	–	–	–	1
Загальна кількість перевірок за семестр	–	2	6	7	7	8	8	9

ПОЧАТКОВА ШКОЛА**ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ (українська, інша мова навчання 2 – 4 класи)**

Контроль навчальних досягнень учнів рекомендуємо здійснювати шляхом таких **видів контролю: поточного, семестрового, державної підсумкової атестації.**

Основною формою **поточного контролю** є фронтальне та індивідуальне усне опитування.

Семестровий контроль рекомендуємо проводити так:

у 2–4 класах наприкінці семестрів здійснюється контроль техніки читання вголос;

у 3 класі наприкінці I семестру у формі письмової самостійної роботи *під керівництвом учителя*. Така робота проводиться з навчальною метою і не оцінюється в балах;

у 3 класі наприкінці II семестру і у 4 класі наприкінці I семестру у формі письмової контрольної роботи, яка оцінюється в балах. Оцінка за семестр виставляється з урахуванням тематичних оцінок.

Читання вголос

Перевірку розвитку навички читання вголос у 2-4 класах рекомендуємо здійснювати індивідуально у процесі поточного і семестрового контролю (не рекомендується здійснювати семестровий контроль розуміння прочитаного вголос на незнайомих текстах).

Перевіряються всі якості навички читання вголос (правильність, спосіб, розуміння, виразність, темп). Перевірку *розуміння учнями* прочитаного вголос рекомендується здійснювати у процесі поточного оцінювання протягом року.

Контроль **техніки читання вголос** (правильність, спосіб, темп) проводиться індивідуально. Залежно від кількості учнів у класі – протягом 2-х останніх тижнів I-го і II-го семестрів.

Підсумковий бал за навичку читання вголос виводиться з урахуванням техніки читання та розуміння змісту прочитаного. Розвиток **уміння читати виразно** радимо перевіряти окремо у процесі поточного контролю лише після попередньої підготовки учнів.

Показники темпу читання вголос

Клас	I семестр	II семестр
1		20-30 сл/хв
2	35-45 сл/хв	50-60 сл/хв
3	65-70 сл/хв	75-80 сл/хв
4	80-85 сл/хв	90-95 сл/хв

Менше число слів у кожному із зазначених показників визначає обов'язковий рівень, досягнення якого впливає на оцінювання; більше число вказує на бажаний (перспективний) результат розвитку читацького уміння і використовується не для оцінювання, а переважно для самоконтролю і самооцінки учнів.

Досвід читацької діяльності учнів

Перевірку й оцінювання **досвіду читацької діяльності учнів** рекомендуємо здійснювати в процесі поточного контролю в усній та письмовій формах і враховувати в підсумковому оцінюванні навчальних досягнень школярів з літературного читання за кожний семестр.

Самостійні та підсумкові контрольні роботи

У 3 класі наприкінці I семестру доцільно провести *самостійну письмову роботу* під керівництвом учителя. Оскільки така робота має навчальний характер, вона не оцінюється в балах.

Самостійна робота в 3 класі (I семестр) складається із незнайомого тексту (обсягом 250 – 300 слів) і 8 завдань (5 завдань першого типу, 3 – другого і 1 – третього типу)

Підсумкову контрольну роботу рекомендуємо проводити в 3 класі наприкінці II семестру і у 4 класі наприкінці I семестру.

У 3 класі (II семестр) підсумкова контрольна робота може складатися із незнайомого тексту (обсягом 300 – 350 слів) і 10 завдань (5 завдань першого типу, 4 – другого і 1 – третього типу).

У 4 класі (I семестр) - із незнайомого тексту (обсягом 350 – 420 слів) і 12 завдань (6 завдань першого типу, 5 – другого і 1 – третього типу).

Семестровий бал навчальних досягнень учнів ставиться з урахуванням поточного оцінювання досвіду читацької діяльності, результатів поточного і підсумкового оцінювання навички читання вголос, якості вивчення віршів чи уривків з прозових творів напам'ять, поточного оцінювання навички читання мовчки, результатів виконання підсумкових контрольних робіт.

Річний бал виставляється на основі підсумкових балів за семестри.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

МАТЕМАТИКА

Контроль навчальних досягнень учнів рекомендуємо здійснювати шляхом поточної перевірки (1–4 класи) і тематичної перевірки (2–4 класи).

Критеріями оцінювання письмових робіт є правильність і обсяг виконаної роботи.

Під час перевірки слід розрізняти грубі й негрубі помилки. Дві негрубі помилки рекомендуємо прирівнювати до однієї грубої.

До грубих помилок належать:

- неправильне обчислення у завданні, мета якого – перевірка обчислювальних умінь і навичок;
- неправильне розв'язання задачі (пропуск дії, неправильний добір дії, зайва дія);
- незнання або неправильне застосування властивостей, правил, алгоритмів, залежностей;
- невідповідність виконаних вимірювань та геометричних побудов умові завдання.

Негрубими помилками є:

- неправильно виконане обчислення у випадку, коли метою завдання не передбачена перевірка обчислювальних умінь і навичок;
- відсутність пояснювального тексту, відповіді завдання, назви величин або невідповідність їх виконаним діям та отриманим результатам;
- не доведене до логічного кінця перетворення величин;
- неправильне за стилістикою формулювання запитання чи відповіді задачі;
- неправильне списування даних завдання за умови правильного його виконання;
- помилки у записах математичних термінів, символів, позначеннях геометричних фігур.

Якщо учень (учениця) самостійно знаходить і охайно виправляє допущену помилку, то це не вважається недоліком роботи.

Письмові роботи оцінюються за такими показниками (відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 21.08. 2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти»):

Рівень нав. дос. учня/учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
Початковий	1	Робота виконувалась, але допущено 9 і більше грубих помилок
	2	Правильно виконано менше 1/3 роботи або в роботі допущено 8 грубих помилок
	3	Правильно виконано 1/3 роботи або в роботі допущено 7 грубих помилок
Середній	4	Правильно виконано 2/5 роботи або в роботі допущено 6 грубих помилок
	5	Правильно виконано половину роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 5 грубих помилок
	6	Правильно виконано 3/5 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 4 грубі помилки
Достатній	7	Правильно виконано 2/3 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 3 грубі помилки
	8	Правильно виконано 3/4 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 2 грубі помилки
	9	Робота виконана в повному обсязі, але допущено 1 грубу й 1 негрубу помилку
Високий	10	Робота виконана в повному обсязі, але допущено 1 негрубу помилку
	11	Робота виконана правильно в повному обсязі окрім завдання підвищеної складності або творчого
	12	Робота виконана правильно в повному обсязі, в тому числі завдання підвищеної складності або творчого

ОСНОВНА ШКОЛА**Українська мова**

Оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з української мови здійснюється на основі функціонального підходу до мовної освіти. Тобто робота над мовною теорією, формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку мовлення учнів.

При цьому оцінювання результатів **мовленнєвої діяльності** відбувається за такими показниками: *аудіювання* (слухання й розуміння прослуханого), *говоріння й письмо* (діалогічне і монологічне мовлення), *читання вголос і мовчки, мовні знання і вміння, правописні* (орфографічні і пунктуаційні) *уміння учнів*.

Матеріали для перевірки зазначених вище видів діяльності добираються відповідно до вимог програми для кожного класу, з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії, рівня підготовки, вікових особливостей і пізнавальних інтересів учнів. Про орієнтовні обсяги робіт і критерії оцінювання докладно було подано в Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України – № 19-20-21 за 2008 р., стор. 32-45.

Доповнення (з додатка 1 до листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014 № 1/9 – 343 «Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі)

У 2014/2015 навчальному році 6 класи загальноосвітніх навчальних закладів перейдуть на навчання за новими програмами для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з якими можна ознайомитися на сайті Міністерства освіти і науки України за адресою: www.mon.gov.ua.

Для учнів 5-х класів чинними є рекомендації надані у листі Міністерства від 24.05.2013 р. № 1/9-368 «Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі»

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови *є поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація.*

Для *контрольної перевірки* мовних знань і вмінь використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру й самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 балу (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Контрольна перевірка з української мови здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання і вміння.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку. У I семестрі пропонуємо провести оцінювання 2 видів мовленнєвої діяльності (*усний твір, діалог*), результати оцінювання виставити в колонку без дати і врахувати в найближчу тематичну. У II семестрі провести оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як *усний переказ і читання вголос*. Повторне оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності не проводять.

ОСНОВНА ШКОЛА

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру (на їх виконання відводиться 15-20 хвилин уроку) залежно від характеру виучуваного матеріалу. Решта часу контрольного уроку може бути використано на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольної (тестової) роботи з мовної теми. Оцінку за семестр виставляють на основі тематичного оцінювання.

Оцінювання говоріння, читання вголос здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень (учениця) одержав(ла) мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу й усного твору. Для цих видів робіт не відводять окремого уроку, а оцінки виводять **один раз на рік** і виставляють у колонки без дати.

Доповнення (з додатка 3 до листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014 № 1/9 – 343 «Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі»)

У новій програмі в 6 класі на формування й розвиток аудіативних і читацьких умінь (уголос і мовчки) виділяються по 2 год. на рік (по 1 год. на семестр), *не враховуючи проведення тестового контролю за рівнем досягнень шестикласників з аудіювання й читання мовчки, для цієї роботи спеціальних годин не відведено.*

Кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання скориговано у програмі з української мови для 5-12 класів (лист МОН від 18.05.2009 № 1/9-342).

Фронтальні види контрольних робіт:

Форми контролю	КЛАСИ													
	5		6		7		8		9		10		11	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Перевірка мовної теми*	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Письмо:														
переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
вір	–	1	–	1	–	1	1	1	1	1	1	–	1	–
Правопис:														
диктант**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Аудіювання*	–	1	1	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Читання мовчки*	1	–	1	1	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–

* Основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є тестові завдання.

** Основною формою перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий диктант.

У таблиці зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість, залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

ОСНОВНА ШКОЛА

Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Оцінка виставляється після останнього уроку місяця. Під час перевірки зошитів урахується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.

Відповідно до наказу МОН України від 05.05. 2008 р. № 371 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» (Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України № 13-15. – 2008) тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт, *не відводячи на це окремого уроку*. Тематичний бал не підлягає коригуванню (повторне тематичне оцінювання не проводиться і оцінка за повторне тематичне оцінювання не виставляється).

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом вивчення теми, не виконував(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з надписом «Тематична» виставляється **н\а** (не атестований(а)).

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок і має бути наближеним до середнього арифметичного від суми балів тематичного оцінювання. При цьому слід урахувати динаміку особистих навчальних досягнень учнів з предмета, важливість теми (тривалість її вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу тощо), але завжди **на користь учня**.

Наприклад, за відсутності 1 тематичної оцінки (учень був не атестований (н\а) з поважної причини) семестровий бал має виставлятися на підставі наявних тематичних оцінок **на користь дитини**, з урахуванням самостійного засвоєння нею матеріалу попередньої теми, за яку виставлено «н/а».

Доповнення (з інструкції щодо заповнення журналу)

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових балів. Перевага надається результатам другого семестру. Річні оцінки виставляються не раніше ніж через 3 дні після виставлення семестрових і не пізніше ніж за 5 днів до закінчення навчального року (при коригуванні семестрового балу за II семестр цей термін може бути подовжений, але не пізніше 10 червня поточного навчального року).

Подаємо зразок заповнення сторінки журналу. Звертаємо особливу увагу, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

Зразок оформлення сторінки обліку проведених занять у класному журналі з української мови

Учитель _____

№ з/п	Дата	Зміст уроку
1.	03/09	Вступ. Значення мови в житті суспільства. Українська мова – державна мова України
		Повторення вивченого в початкових класах (5 год)
2.	05/09	...
12.	.../...	Контрольна робота
		Відомості з синтаксису і пунктуації (16 год + кількість РМ)
13.	.../...	...
22.	.../...	Контрольна робота

ОСНОВНА ШКОЛА

**Зразок оформлення сторінки обліку навчальних досягнень учнів
у класному журналі з української мови**

I семестр

Облік досягнень учнів у навчанні

(назва предмета)

№ з/п	Місяць і число Прізвище та ім'я учня (учениці)	Усний твір	Діалог	Зошит	...	Тематична	Зошит	Тематична	I семестр	Скоригована
1.						8				5				
2.						н		н		7				
3.						6				8				

II семестр*(5-8, 10 класи загальноосвітніх навчальних закладів)*

Облік досягнень учнів у навчанні

(назва предмета)

№ з/п	Місяць і число Прізвище та ім'я учня (учениці)	Усний переказ	Читання вголос (для 5-9 класів)	Аудіювання	Зошит	...	Тематична	II семестр	Скоригована	Річна
1.						н			6			
2.									9			
3.									н			

II семестр*(9 та 11 класи загальноосвітніх навчальних закладів)*

Облік досягнень учнів у навчанні

(назва предмета)

№ з/п	Місяць і число Прізвище та ім'я учня (учениці)	Усний переказ	Читання вголос (9 клас)	Зошит	Тематична	II семестр	Скоригована	Річна	ДПА
1.						н					
2.						9					

ОСНОВНА ШКОЛА**Обов'язкова кількість уроків розвитку мовлення з української мови**

- **Для класів з російською мовою навчання**

Класи	Кількість уроків розвитку мовлення
5	24
6	23
7	19
8	16
9	20
10	15(стандартний рівень) 22 (академічний рівень)
11	15(стандартний рівень) 20 (академічний рівень)

Для профільного рівня програма не виділяє окремо уроків розвитку мовлення, вони йдуть разом із мовною змістовою лінією.

- **Для класів з українською мовою навчання**

Класи	Кількість уроків розвитку мовлення
5	24
6	23
7	25
8	16
9	16
10	19(стандартний рівень)
11	20(стандартний рівень)

Для академічного та профільного рівнів програми не виділяють окремо уроків розвитку мовлення, вони йдуть разом із мовною змістовою лінією.

Нагадування від методичного кабінету

1. Загальноприйняті скорочення:
РМ – урок розвитку зв'язного мовлення;
ПЧ - урок позакласного читання;
ЛРК – урок літератури рідного краю
2. Усі тексти диктантів, переказів, аудіювання, творів тощо повинні мати назви.

ОСНОВНА ШКОЛА

Українська література

Важливим у роботі вчителя є наповнення реальним змістом методичних підходів особистісно зорієнтованого та компетентнісного навчання, що забезпечує розвиток різнобічних здібностей учнів, сприяє формуванню ключових компетентностей.

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури (5-9 класи)

Класи	5		6		7		8		9	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Контрольні роботи у формі:	2	3	3	3	3	3	3	3	4	4
• Контрольного класного твору;	-	1	1	1	1	1	1	1	2	2
• Виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення *(РМ)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання (ПЧ)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Контрольний домашній твір									1(0)*	1(0)
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

*Звертаємо увагу на те, що домашній контрольний твір не є обов'язковою формою контролю з української літератури.

У 8-9 класах з поглибленим вивченням української літератури пропорційно збільшується кількість контрольних робіт та уроків розвитку мовлення (на розсуд учителя визначається кількість і види контрольних робіт).

ОСНОВНА ШКОЛА

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури (10-11 класи)

Класи	10		11		10		11	
	I	II	I	II	I	II	I	II
	РІВЕНЬ СТАНДАРТУ, АКАДЕМ. РІВЕНЬ				ПРОФІЛЬНИЙ РІВЕНЬ			
Контрольні роботи у формі:	3	3	3	3	4	4	4	4
• Контрольного класного твору;	1	1	1	1	1	1	1	1
• Виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	3	3	3	3
Уроки розвитку мовлення *(РМ)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання (ПЧ)	1	1	1	1	2	2	2	2
Контрольний домашній твір	1(0)*	1(0)*	1(0)*	1(0)*	2 (0)*	2(0)*	2(0)*	2(0)*
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5

- Звертаємо увагу на те, що домашній контрольний твір не є обов'язковою формою контролю з української літератури.

*(у+п) - У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку – усного розвитку мовлення, а другого – писемного.

У таблицях зазначена мінімальна (обов'язкова) кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість, залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

ОСНОВНА ШКОЛА

Світова література

Курс світової літератури в загальноосвітній школі поділено на три етапи: 5-7 класи – прилучення до читання, 8-9 класи – системне читання, 10-11 класи – творчо-критичне читання. Вивчення світової літератури в 5 – 7 класах побудовано на поєднанні проблемно-тематичного і жанрового принципів; у 8 – 9 класах – історико-літературного і жанрово-родового принципів; у 10-11 класах – історико-літературного і мультикультурного принципів.

Програма містить обов'язковий і варіативний компоненти (відповідно 80 %:20 %) . У кожному класі запропоновано теми й твори для обов'язкового текстуального вивчення, у тому числі поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечується можливістю вибору (вчителем і учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків вивчення сучасної літератури, розвитку мовлення, позакласного читання і для уроків із резервного часу.

Контроль знань учнів зі світової літератури

Оцінювання навчальних досягнень учнів зі світової літератури має здійснюватися за вимогами, що зазначені в таблиці.

З метою систематизації та упорядкування навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю у процесі вивчення світової літератури у кожному класі. Поданий у таблиці розподіл годин є **мінімальним і обов'язковим** для проведення в кожному семестрі. Вчитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовки учнів, особливостей класу тощо.

У 8-9 класах з поглибленим вивченням світової літератури пропорційно збільшується кількість контрольних робіт та уроків розвитку мовлення (на розсуд вчителя визначається кількість і види контрольних робіт).

Класи	5		6		7		8		9	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри										
Контрольні роботи у формі:										
- контрольного класного твору;	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
- виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	–	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення* (РМ)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання (ПЧ)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

ОСНОВНА ШКОЛА

Обов'язкова кількість видів контролю 10-11 класи

Класи	10		11		10		11		10		11	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри												
Рівні	СТ				АК					ПР		
Контрольні роботи у формі:												
- контрольного класного твору;	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4
- виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3
Уроки розвитку мовлення* (РМ)	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	1у+2 п	2у+1 п	1у+2 п	2у+1 п
Уроки позакласного читання (ПЧ)	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

* У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – писемного. Умовне позначення у таблиці – (у + п).

* Звертаємо увагу на те, що **домашній контрольний твір не є обов'язковою формою контролю зі світової літератури**. Ураховуючи розвиток інформаційних технологій і рівень володіння ними сучасними учнями, написання домашнього контрольного твору, який потім має перевірити учитель, перетворюється на формальність і не дозволяє об'єктивно визначити знання учнів з певної теми.

Обсяг творів (кількість сторінок) має бути таким:

5 клас – 0,5-1,0; 6 клас – 1,0-1,5; 7 клас – 1,5-2,0; 8 клас – 2,0-2,5; 9 клас – 2,5-3,0; 10 клас – 3,0-3,5; 11 клас – 3,0-3,5.

Якщо такий вид контролю навчальних досягнень учнів, як домашній контрольний твір, залишений учителем, необхідно обрати таку форму творчої роботи (наприклад, створення *фанфіків* тощо), щоб учні самостійно виконували творче домашнє завдання.

Порядок перевірки письмових робіт

Зошити для навчальних класних і домашніх робіт із світової літератури перевіряють *раз на місяць у кожному класі*. Оцінку за ведення зошита зі світової літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі *раз на місяць* і **враховують як поточну** до найближчої тематичної.

Виставляючи оцінку за ведення зошита з літератури, слід враховувати такі критерії:

- наявність різних видів робіт;
- грамотність (якість виконання робіт);
- охайність;
- уміння правильно оформляти роботи (дотримання вимог орфографічного режиму).

Виставляючи оцінку за ведення зошита з літератури, учитель обов'язково перевіряє кілька робіт з метою виставлення аргументованої, об'єктивної оцінки, але кількість цих робіт визначає на власний розсуд (але не менше двох на місяць).

ОСНОВНА ШКОЛА**Правила перевірки контрольних письмових творів із світової літератури**

Усі виправлення, помітки й записи в учнівських роботах слід виконувати ручкою з червоним чорнилом. Виявлені помилки позначають так:

- у 5-11 кл. – *орфографічні*, *пунктуаційні* та *граматичні* помилки на вивчені вже правила підкреслюють горизонтальною рисою або виправляють, а на березі в цьому ж рядку вказують тип помилки (**І** – орфографічна, **v** – пунктуаційна, **г** – граматична); помилки на ще не вивчені правила виправляють, перекреслюючи їх скісною рисою (/) й надписуючи потрібну літеру чи розділовий знак, але не враховують при остаточному визначенні оцінки;
- у 10-11 кл., особливо у класах філологічного напрямку, зазначати *лексичні* (неточність у слововживанні, тавтологія, русизми (тощо), стилістичні (стильова невідповідність дібраних мовних засобів, одноманітність їх тощо) та *змістові помилки* (логічні – втрата послідовності викладу, неправильний поділ тексту на абзаци, фактичні – неправильно вказано дату, власну назву тощо) підкреслюють горизонтальною хвилястою рисою й на березі в цьому ж рядку вказують тип помилки (**л** – лексична, **с** – стилістична, **з** – змістова помилки).

За наявності у творі більше п'яти поправок оцінка знижується на бал.

Оцінка за контрольний твір є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють в колонці з датою написання роботи, надпис в журнальній колонці «**Твір**» не робиться. У **9-11** класах оцінка за контрольний домашній твір виставляється у колонці після проведення уроку, на якому було задано домашній твір і проведено інструктаж щодо його виконання. На сторінці журналу вгорі робиться запис «**Домашній твір**» (Див. примітку про те, що **домашній контрольний твір не є обов'язковою формою контролю зі світової літератури**).

Без дати виставляють оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів (надпис в журнальній колонці – «**Напам'ять**»), з метою накопичення оцінки за читання учнями напам'ять до виставлення найближчої тематичної.

Надпис «**Зошит**», як і записи інших форм контролю, роблять у формі називного відмінка (а не «за зошит»; **І семестр** (а не «за І семестр») і т. д.

Відповідно до наказу МОН України від 05.05.2008 № 371 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» (Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 13-15. – 2008) тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт, *не відводячи на це окремого уроку*.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок і має бути наближеним до середнього арифметичного від суми балів тематичного оцінювання літературних знань.

Отже, за І семестр, наприклад, у 9 класі з кількістю 2 годин на тиждень, семестровий бал виводять на основі трьох тематичних. При цьому слід враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учнів з предмета, важливість теми (тривалість її вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу тощо), але завжди **на користь учня**.

ОСНОВНА ШКОЛА***Підвищення семестрової оцінки учнями:***

- 9-х класів – не дає їм права на отримання свідоцтва з відзнакою;
- 10-11-х класів – не дає їм права бути претендентами на нагородження золотою «За особливі успіхи у навчанні» та срібною «За успіхи у навчанні» медалями.

Окремої уваги заслуговують уроки, присвячені виразному читанню та розвитку мовлення. Зі структурою, особливостями проведення уроків виразного читання та розвитку мовлення, системою оцінювання та рекомендаціями фахівців можна ознайомитися в методичних рекомендаціях МОН України (див. науково-методичний журнал «Зарубіжна література в школі». – № 19 (139). – 2010. – с.3-8).

Про специфіку занять з розвитку мовлення в курсі «Світова література» можна прочитати на шпальтах науково-методичного журналу «Зарубіжна література в школах України» (№ 7-8, 2011, с.18-19).

Можливі види контрольних робіт:

- тест;
- відповіді на запитання;
- контрольний літературний диктант;
- анкета головного героя;
- комбінована контрольна робота тощо;
- письмові контрольні твори.

Можливі види контрольних робіт із розвитку мовлення:

- складання оповідання (казки) за прислів'ям;
- добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору;
- введення власних описів в інтер'єр, портрет, пейзаж у вже існуючому творі;
- усний переказ оповідання, епізоду твору;
- твір-характеристика персонажа;
- написання асоціативного етюд, викликаного певним художнім образом;
- написання вігального слова на честь літературного героя, автора тощо;
- твір-опис за картиною;
- складання тез літературно-критичної статті (параграфу підручника);
- підготовка проекту (з можливим використанням мультимедійних технологій) – індивідуального чи колективного – з метою представлення життєвого і творчого шляху, естетичних уподобань письменника тощо;
- складання анкети головного героя, цитатних характеристик, конспекту, рецензії, анотації;
- написання реферату;
- ідейно-художній аналіз поетичного чи прозового твору;
- написання листа авторові улюбленої книжки;
- інсценізація твору (конкурс на кращу інсценізацію уривка твору) тощо.

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти передбачається реалізація чотирьох змістових ліній: емоційно-ціннісної, культурологічної, літературознавчої і компаративної.

Вкотре звертаємо увагу на те, що ***перелік головних вимог щодо перевірки зошитів зі світової літератури, особливостей проведення уроків виразного читання, кількості, призначення та особливостей оформлення зошитів з предмета*** містяться у відповідному методичному листі Міністерства від **21.08.2010 № 1/9-580**. Там же подано зразок заповнення сторінки журналу зі світової літератури. Нагадуємо, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

ОСНОВНА ШКОЛА**Русский язык**

Новый учебный год должен стать для словесника своеобразной мотивацией для апробации и внедрения инновационных методов и приёмов работы. Предлагаем учителям пересмотреть подходы к классическим формам творческих работ.

Особое внимание следует обратить на то, что **Министерством образования и науки приняты новые учебные планы**, согласно которым увеличивается количество часов на изучение родного языка в средних общеобразовательных учебных заведениях с обучением на языке национальных меньшинств (*№ 664 от 29.05.2014 г.*).

Новые Типовые учебные планы для общеобразовательных учебных заведений II ступени вводятся поэтапно. В этом году по ним будут работать учащиеся 5 и 6 классов.

Изучение русского языка **в 6 классе** будет осуществляться по таким учебным программам:

- Русский язык: для 5-9 классов общеобразовательных учебных заведений с русским языком обучения / сост.: Голобородько Е.П., Озерова Н.Г., Михайловская Г.А., Стативка В.И., Давидюк Л.В., Быкова Е.И., Яновская Л.Г., Кошкина Ж.А.;
- Русский язык: для 5-9 классов общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения / сост.: Баландина Н.Ф., Сеница И.А., Фролова Т.Я., Бойченко Л.А.;
- Русский язык: для 5-9 классов общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения (начало изучения с 5-го класса) / сост.: Курач Л.И., Корсаков В.А., Фидкевич Е.Л., Гудзык И.Ф.

Изучение русского языка за счет вариативной части будет осуществляться по таким программам:

- Русский язык (курс по выбору). Программа для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения / *Т.Я. Фролова, 2010;*
- Программы для средних общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения. Русский язык. Факультативный курс. 5-11 классы / *Л.В. Давидюк, 2010;*
- Программы для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения / *Е.Ю. Крюченкова, 2013* (лист Міністерства освіти і науки України від 15.07.2013 № 1/11-11508). Обучение по программе данного факультативного курса предполагает элементарную начальную подготовку школьников по русскому языку, вместе с тем при составлении курса учтены возможности его введения на этапе первоначального обучения грамоте и письму, что отражено в содержательных линиях программы.

В случае **углублённого изучения русского языка** в 8-9 классах рекомендуем использовать следующую программу: *Халабаджах И.М., Мельникова Л.В., Теркулов В.И., Лутова Т.А.* Русский язык: Программа для общеобразовательных учебных заведений с углублённым изучением русского языка (8-9 классы).

Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України – www.mon.gov.ua, 2013 (Гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки» присвоєно рішенням Колегії МОН України, протокол № 2/4-2 від 27.06.2013 р.).

ОСНОВНА ШКОЛА

Обратим особое внимание на **учебники и учебные пособия для 6-го класса**, рекомендованные МОН:

- Корсаков В.А. Русский язык (2-й год обучения) для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения;
- Полякова Т.М., Самонова Е.И. Русский язык (2-й год обучения) для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения;
- Рудяков А.Н., Фролова Т.Я., Маркина-Гурджи М.Г. Русский язык (6-й год обучения) для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения;
- Давидюк Л.В. Русский язык (6-й год обучения) для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения;
- Фролова Т.Я., Маркина-Гурджи М.Г. Рабочая тетрадь по русскому языку для учащихся 6-го класса для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения (6-й год обучения);
- Рудяков А.Н., Гоняк О.В. Тетрадь для контрольного оценивания знаний по русскому языку для учащихся 6-го класса для общеобразовательных учебных заведений с украинским языком обучения (6-й год обучения);
- Самонова Е.И. Русский язык. Тетрадь для контрольных работ по русскому языку;
- Полякова Т.М., Самонова Е.И., Павленко Л.Н., Шатковская Ж.Ф. Русский язык. Книга для учителя.

Порядок изучения русского языка в **7-9 и 10-11 классах** в этом учебном году будет осуществляться в соответствии с приказом МОН Украины от 11.06.2014 № 1/9-303.

Предусмотрено изучение русского языка как предмета в инвариантной составляющей с 1 по 11 класс и за счет вариативной составляющей, начиная с **1-го или 5-го класса**. В последнем случае формы изучения русского языка (он может изучаться как предмет, курс по выбору, факультатив) и количество часов на его изучение определяет администрация общеобразовательного учебного учреждения, которая формирует вариативную составляющую учебного плана, учитывая при этом пожелания учащихся и их родителей. В случае, когда русский язык изучается за счет вариативной части как предмет, необходимо пользоваться учебными программами под ред. *Баландиной Н.Ф.* или *Гудзык И.Ф., Корсакова В.А.*, скорректировав их содержание с соответствующим количеством часов, определенным в рабочих учебных планах общеобразовательного учебного заведения. *Скорректированная программа должна быть согласована на заседании методического объединения общеобразовательного учебного учреждения и утверждена директором учебного заведения*

Рекомендуем обратиться к лучшим сайтам учителей области: *Гарной С.Ю.* (Высокопольская школа Александровского района) «Словосвіт» – <http://garnasveta.wix.com/garna> и *Халабаджах И.М.* (Донецкая профильная гимназия № 122) «Lingva-рия» – <http://innahalabadjah>.

ОСНОВНА ШКОЛА

Виды контроля

Для школ с обучением на русском языке

Виды контроля	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.		10 кл.		11 кл.		12 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Знание языковой темы</i>	2-3	2-3	2-3	2-3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1
<i>Аудирование</i>	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
<i>Говорение: диалог</i>	1*	-	1*	-	-	1*	-	1*	1*	1*	-	-	-	-	-	-
устное изложение	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*
устное сочинение	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-
<i>Чтение: молча</i>	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
вслух	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-
<i>Письмо: слуховой диктант</i>	-	-	-	-	-	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1
зрительно-слуховой диктант	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
списывание	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
письменное изложение	-	1	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
письменное сочинение	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1

Для школ с обучением на украинском языке (изучение русского языка с 1 класса)

Виды контроля	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.		10 кл.		11 кл.		12 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Знание языковой темы</i>	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
<i>Аудирование</i>	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
<i>Говорение: диалог</i>	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-	-
устное изложение	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*
устное сочинение	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-
<i>Чтение: вслух</i>	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-
молча	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
<i>Письмо: списывание</i>	1		1													
зрительно-слуховой диктант	-	1	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
слуховой диктант	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
письменное изложение	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
письменное сочинение	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1

Предлагаем материалы учителей, которые приняли участи в областном конкурсе «Творческая юность Донбасса» в номинации «Педагогический лот»: wix.com/lingvarija,

ОСНОВНА ШКОЛА

Для школ с обучением на украинском языке (изучение русского языка с 5 класса)

Виды контроля	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.		10 кл.		11 кл.		12 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Знание языковой темы</i>	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
<i>Аудирование</i>	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
<i>Говорение: диалог</i>	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-	-
устное изложение	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
устное сочинение	-	-	-	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-
<i>Чтение: вслух</i>	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	1*	-	-	-	-	-	-
молча	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
<i>Письмо: списывание</i>	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
зрительно-слуховой диктант	-	1	-	1	-	1	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-
слуховой диктант	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
письменное изложение	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1

*Виды деятельности, проверка которых осуществляется индивидуально на протяжении семестра и не датируется.

В таблице указано минимальное количество работ, учитель имеет право увеличивать это количество, в зависимости от уровня подготовленности класса, способностей учеников, условий работы и т.д.

Так как аудирование и чтение молча проводятся на одном уроке с проверочной контрольной работой по языковой теме, то оценка за эти виды работ выставляется сразу после даты проведения КР без даты, пометчая вверху вид работы.

Так как на говорение (диалог, устное изложение, устное сочинение) не отводятся отдельные уроки, то для ведения контроля за этими видами речевой деятельности записи в журнале оформляются таким образом: в начале семестра на левой странице журнала в колонках без дат записываются те виды контроля, которые проводятся на протяжении семестра и не датируются.

В 5-6 классах фронтально (одновременно у всего класса) проверяется уровень сформированности у учащихся *языковых умений и навыков правописания*, а также овладения *навыками аудирования*.

Оценивание языковых умений осуществляется два-три раза в течение семестра, навыков правописания – один раз, навыков аудирования – один раз в году. Таким образом, контрольные работы в течение года распределяются так:

в 1-м семестре – «языковая тема» (две проверки), «списывание» (одна проверка),

во 2-м семестре – «языковая тема» (две проверки), «списывание» и «аудирование» (по одной проверке).

Проверка языковых умений и навыков. Проводится в письменной форме с применением заданий тестового характера. Содержание контроля должен составлять тот материал школьного курса языка в 6 классе, который отобран с учетом функционального подхода к обучению. Следует проверять те умения и навыки, которые предполагают практическое усвоение языковых единиц, а не те, которые свидетельствуют об усвоении сведений о языке и умении осуществлять языковой разбор.

ОСНОВНА ШКОЛА

Інтегрований курс «Література»

В 2014-2015 учебном году рекомендуем обратить внимание на следующие **специфические задачи в преподавании школьного курса литературы**:

- обучать овладению приемами анализа и интерпретации литературного произведения как художественного целого;
- развивать умение сопоставлять художественные произведения, находить аналогии в творчестве разных писателей;
- выявлять историко-культурный контекст, в котором создавалось художественное произведение;
- обращать особое внимание на опознавательную роль выразительных средств художественной речи в выявлении идеи произведения и авторской позиции.

*В рамках реализации **практической части** рекомендуем:*

1. Систематически включать в процесс обучения письменные задания небольшого объема, требующие ответа на проблемный вопрос;
2. Обучать умению анализировать готовые (опубликованные или ученические) сочинения с точки зрения их сильных и слабых сторон (сравнение двух сочинений на одну тему, создание вступления, дописывание заключения, «выравнивание» логики, моделирование перехода от одной мысли к другой и т.п.);
3. Спланировать в конце каждого учебного года повторение изученного по темам, проблемам, мотивам и т.д.

Важной практической проблемой является выявление потенциальных возможностей развития ученика. Система работы учителя-словесника по выявлению **одаренных детей** должна включать в себя:

- *предварительную диагностику сформированности интеллектуальных умений;*
- *наблюдение за работой учащихся на уроках и во время внеклассных мероприятий;*
- *анализ результатов выполнения самостоятельных, творческих работ;*
- *анализ результатов участия учеников в олимпиадах, интеллектуальных соревнованиях и т.д.*

В пояснительных записках к действующим программам отмечено, что количество часов на изучение разделов и тем является ориентировочным, поэтому учитель, исходя из конкретных условий обучения, имеет право самостоятельно осуществлять перераспределение часов в течение всего учебного года и реализовать содержание обучения за счет резервного времени и интенсификации учебного процесса.

Учителя должны работать по учебникам и учебно-методическим пособиям, которые ежегодно отмечаются в «Перечне программ, учебников и учебно-методических пособий, рекомендованных Министерством образования и науки Украины для использования в общеобразовательных учебных заведениях с обучением на русском и других языках национальных меньшинств» и «Перечне программ, учебников и учебно-методических пособий, рекомендованных Министерством образования и науки Украины для использования в общеобразовательных учебных заведениях с обучением на украинском языке» для основной и старшей школы, которые печатаются в начале каждого учебного года в «Информационном сборнике Министерства образования и науки Украины».

ОСНОВНА ШКОЛА

Обязательное количество видов контроля 5-9 классы

Классы	5		6		7		8		9	
Семестры	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Контрольные работы в форме:	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
контрольного классного сочинения;	–	1	1	1	1	1	1	1	1	1
выполнение других задач (тестов, ответов на вопросы и т.д.)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки развития речи (РМ)	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п	2 у+п
Уроки внеклассного чтения (ПЧ)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Проверка тетрадей	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

Обязательное количество видов контроля 10-11 классы

Классы	10		11		10		11		10		11	
Семестры	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Уровни	СТ				АК				ПР			
Контрольные работы в форме:	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4
контрольного классного сочинения;	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
выполнение других задач (тестов, ответов на вопросы и т.д.)	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3
Уроки развития речи* (РМ)	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	у+п	1у+2 п	2у+1 п	1у+2 п	2у+1п
Уроки внеклассного чтения (ПЧ)	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Проверка тетрадей	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

* В каждом семестре обязательно проведение двух уроков развития речи: одного урока устного развития речи, и одного – письменного. Условное обозначение в таблице – (у + п).

Возможные виды контрольных работ:

- тест;
- ответы на вопросы;
- контрольный литературный диктант;
- анкета главного героя;
- комбинированная контрольная работа и т.д.

Представленное в таблице распределение часов является минимальным и обязательным для выполнения в каждом семестре. Учитель по своему усмотрению может увеличить количество видов контроля в соответствии с уровнем подготовки учащихся, особенностей класса, но, не перегружая учеников.

ОСНОВНА ШКОЛА

ІНОЗЕМНІ МОВИ

Відповідно до загальних вимог до ведення класного журналу «Записи в журналі ведуться державною мовою. З іноземних мов частково допускається запис змісту уроку та завдання додому мовою вивчення предмета» (за умови недоцільності перекладу граматичних явищ, що вивчаються). На правій сторінці записується тема уроку та короткий зміст проведеної роботи. Назва теми для серії уроків дається тільки один раз, а потім слід вказувати тільки відповідну підтему кожного уроку, що входить до даного тематичного циклу та вид роботи на уроці.

Основними видами оцінювання з іноземної мови є поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та підсумкова державна атестація. Усі записи щодо оцінювання різних видів діяльності та контролю роблять у формі називного відмінка.

Тематична оцінка виставляється на основі поточного оцінювання, враховуючи всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом **Тематична** без дати. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Під час виставлення тематичної оцінки результати перевірки робочих зошитів не враховуються.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом вивчення теми, не виконував(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з надписом **Тематична** виставляється **н\а** (не атестований(а)).

Наприкінці I та II семестрів здійснюється контроль чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) відповідно до критеріїв оцінювання.

Оцінки виставляються у класному журналі у чотири колонки з відповідним записом. Дату проведення зазначити у кожній колонці.

Рекомендуємо здійснити наступні записи до журналу:

Ліва сторона:

Місяць і число	8/12	11/12									
			Тематична	15/12 Контроль аудіювання	18/12 Контроль говоріння	22/12 Контроль читання	25/12 Контроль письма	Зошит	Словник	I семестр	Скоригована
Прізвище та ім'я учня (учениці)											

Права сторона:

№ з/п	Дата проведення уроку	Зміст уроку	Завдання додому
20			
21	15/09	Контроль аудіювання	
22	18/12	Контроль говоріння	
23	22/12	Контроль читання	
24	25/12	Контроль письма	

ОСНОВНА ШКОЛА

Оцінки за чотири види мовленнєвої діяльності не перездаються і не коригуються.

Оцінка за семестр виставляється на основі тематичного оцінювання та оцінок контролю з чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Семестрова оцінка виставляється до класного журналу у клітинку без дати з надписом **І семестр (II семестр)**.

За відсутності однієї тематичної оцінки (учень був не атестований (н\а) з поважної причини) або оцінки за один з видів мовленнєвої діяльності семестрова оцінка має виставлятися на підставі наявних тематичних оцінок та оцінок за види мовленнєвої діяльності.

Якщо учень (учениця) були відсутні на уроках протягом семестру, у колонку з надписом **І семестр (II семестр)** виставляється **н/а (не атестований)**.

Семестрова оцінка може підлягати коригуванню (колонка з надписом **Скоригована** без зазначення дати). Колонки для виставлення скоригованих оцінок відводяться навіть за відсутності учнів, які виявили бажання їх коригувати.

Коригування семестрового оцінювання проводиться не пізніше 5 днів після подання заяви (заява подається у триденний термін після виставлення семестрової оцінки). У разі хвороби учня термін може бути подовжено. Завдання для скоригованого семестрового оцінювання мають охоплювати зміст усіх тем, що вивчалися протягом семестру. Оцінювання проводиться у письмовій формі. Письмові роботи зберігаються протягом року.

У разі, якщо учневі не вдалося підвищити результати, запис у колонку **Скоригована** не робиться. Підвищення семестрової оцінки учнями:

- 9-х класів – не дає їм права на отримання свідоцтва з відзнакою;
- 10-11-х класів – не дає їм права бути претендентами на нагородження золотою «За особливі успіхи у навчанні» та срібною «За успіхи у навчанні» медалями.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок (колонка з надписом **Річна** без зазначення дати). У випадку неатестації учня за підсумками двох семестрів у колонку **Річна** робиться запис **н/а (не атестований)**. Річна оцінка коригуванню не підлягає.

Виставлення оцінки з **державної підсумкової атестації** здійснюється у колонку з надписом **ДПА** без зазначення дати. Учням, які не пройшли державну підсумкову атестацію, у колонку з надписом **ДПА** робиться запис **н/а**. Випускникам, які звільнені від проходження державної підсумкової атестації, робиться запис **зв. (звільнений(а))**.

Учням, яким оцінка з ДПА переглядалася апеляційною комісією, за її результатами виставляється оцінка у колонку з надписом **Апеляційна** без дати.

Відповідно до методичних рекомендацій щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та **навчальної практики учнів** середніх загальноосвітніх навчальних закладів (від 06.02.08 N 1/9 061) навчальна практика оцінюється і обліковується на окремих спеціально відведених сторінках журналу.

ОСНОВНА ШКОЛА

ІСТОРІЯ

Вивчення історії в загальноосвітніх навчальних закладах розпочинається з пропедевтичного курсу «Вступ до історії України».

Звертаємо увагу на те, що Міністерство освіти і науки скасувало лист «Про використання навчальної літератури» (№ 1/9-607 від 05 вересня 2013 року). Ліквідація вищезгаданого припису дозволяє підійти до організації навчання у 5-му класі на альтернативних засадах. Оскільки пропедевтичний курс історії є самостійним курсом і не пов'язаний структурно з курсами історії, що вивчають з 6-го класу, навчання в 5-му класі може здійснюватися за такими варіантами.

У 2014/2015 навчальному році на чисельні прохання вчителів країни будуть чинними одночасно дві програми для учнів 5 класів. Це «Історія України. Вступ до історії» (К., Перун. 2005) та «Історія України (Вступ до історії)» (К., Видавничий дім «Освіта». 2013). Відповідно вчителі, які працюватимуть за програмою 2005 р. можуть користуватись підручниками, що вийшли друком у 2010 році: «Вступ до історії України», автори Власов В., Данилевська О., та «Вступ до історії України», автор Мисан В.

Чинною для учнів 6 класів є програма «Інтегрований курс. («Всесвітня історія. Історія України»), (Київ. Видавничий дім «Освіта». 2013).

Учні 7 - 9 класів навчатимуться за програмою «Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи», К., Перун. 2005. Для 10-11 класів академічного рівня та рівня стандарту чинними є програми «Історія України. 10-11 класи» (52 години на рік, 1,5 години на тиждень); для класів історичного профілю чинними є програми «Історія України. 10-11 класи» (140 годин на рік, 4 години на тиждень), (К., Поліграфкнига. 2010).

При цьому акцентуємо увагу на деяких змінах, що відбулись в програмі з історії України для 10 - 11 класів.

- до теми **«Соціально-економічні перетворення в Радянській Україні (1929—1938 рр.)»** додається «Голодомор 1932- 1933 років – геноцид українського народу»;
- до теми **« Україна в роки другої світової війни (1939—1945 рр.). Велика Вітчизняна війна (1941—1945 рр.)»** додається «Проголошення Акту відновлення Української Держави 30 червня 1941 р.»;
- до теми **«Україна в перші повоєнні роки 45 — початок 50-х рр.)»** додається «Національно-визвольний рух 1944 – 1954 рр.»
- до теми **«Україна в умовах політичної та економічної лібералізації суспільства (середина 50-х — середина 60-х рр.)»** додається «Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах 1953 – 1954 рр. XX з'їзд КПРС і початок лібералізації». Програму доповнено персоналіями Л.Лук'яненко, І.Кандиба, А.Горська, В.Чорновіл, І.Дзюба та ін.

Для вивчення всесвітньої історії чинними є програми «Всесвітня історія. 10 - 11 класи (рівень стандарту/академічний рівень)» Програма розрахована на 35 годин на рік (1 година на тиждень). Для класів історичного профілю чинною є програма зі всесвітньої історії, що розрахована на 3 тижневі години (105 годин на рік), (К., Поліграфкнига. 2010 рік).

Усі програми розміщені на офіційному сайті Міністерства та надруковані у фахових виданнях.

ОСНОВНА ШКОЛА**Особливості організації навчально-виховного процесу**

Організуючи роботу на уроках, учитель має **віддавати перевагу розвивальним прийомам, уникати лекцій, конспектувань, рефератів та фронтальних зрізів знань.**

У структурі шкільної історичної освіти у шостому класі традиційно викладається курс історії Стародавнього світу, що є першим систематичним курсом історії у середній школі. *Курс має інтегрований характер.* У процесі планування уроків варто звернути увагу на те, що за новою програмою у деяких темах подається нова послідовність вивчення навчального матеріалу та застосовується проблемно-тематичний принцип його побудови.

З метою реалізації вимог компетентнісного підходу у новій навчальній програмі з всесвітньої історії та історії України (6 клас) як окрему структурну складову також уведено спеціальні уроки - **практичні заняття.**

Практичні заняття мають сприяти відпрацюванню шестикласниками умінь і навичок аналізу історичних джерел різного виду, розумінню учнями важливості таких категорій, як історичний час і простір, зміни і безперервність, причини і наслідки, значущість подій та процесів, культурна різноманітність.

Кожне із запропонованих практичних занять присвячується певній темі та передбачає переважно самостійну роботу учнів з допомогою вчителя над окремими питаннями теми з використанням різноманітних джерел знань (підручники, де вміщено тематичні історичні джерела – як текстові, так і візуальні, довідкові матеріали, запитання і завдання, Інтернет-ресурси, фонди музеїв, місцеві історичні пам'ятки, оглянуті учнями). Практичні заняття передбачають використання на уроці історичних документів, насамперед наведених у підручнику.

Питання щодо порядку проведення практичних занять та оцінювання їх результатів залишається у компетенції учителя.

Обов'язковою умовою успішного навчання історії у шостому класі є різноманітна самостійна робота учнів.

У 6 класі історія України і всесвітня історія вивчаються як єдиний інтегрований курс. Тому в класному журналі для записів відводиться одна сторінка. Запис робиться таким чином: Історія України. Всесвітня історія. (Інтегрований курс). Відводити дві різні сторінки та виставляти окремо оцінки з історії України та всесвітньої історії недоцільно.

Важливим є використання у навчанні школярів картографічних посібників - атласів, контурних та настінних карт.

Регламентована навчальною програмою година узагальнення/ тематичного оцінювання використовується для проведення або уроку узагальнення і систематизації, або уроку контролю (і корекції) навчальних досягнень учнів. Урок узагальнення і систематизації або урок контролю (і корекції) проводяться із пропонуванням усних, письмових або комбінованих видів завдань. На правій сторінці журналу робиться відповідний до типу уроку запис: або «Урок узагальнення і систематизації із теми “_____”», або «Урок контролю і корекції навчальних досягнень учнів із теми “_____”».

На уроці контролю і корекції навчальних досягнень учнів оцінюється пізнавальна діяльність усіх присутніх шестикласників. Оцінка за урок контролю є визначальною під час виставлення бала за тему». Називаючи урок тематичного оцінювання уроком контролю і корекції, вказуємо тип заняття, що відповідає загальноприйнятим у педагогіці підходам, має таке ж змістове наповнення тематичного оцінювання, але водночас не суперечить Інструкції.

Запис практичних занять здійснюється відповідно до формулювання у програмах. Наприклад, «Практичне заняття. Міфи та релігія Стародавнього Єгипту».

ОСНОВНА ШКОЛА**ПРАВОЗНАВСТВО**

При вивченні курсу «Правознавство» у 2014/2015 навчальному році слід враховувати новели вітчизняної правової системи. Зокрема, на їх зміст впливає зміна основоположних конституційних засад організації суспільного і державного ладу в Україні у зв'язку із прийняттям 21.02.2014 року Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» (№ 742-VII), яким відновлено дію окремих положень [Конституції України](#) з такими змінами, внесеними законами України [від 08.12.2004 року № 2222-IV](#), [від 01.02.2011 року № 2952-VI](#), [від 19.09.2013 року № 586-VII](#).

Особливу увагу необхідно звертати на процеси конституційних змін, що започатковані Президентом України та викладені у президентському Проекті змін до Конституції України.

З метою більш кваліфікованого викладання правознавства в загальноосвітніх навчальних закладах бажано, щоб цей предмет щорічно викладався в школі одним вчителем. До проведення уроків з правознавства, активізації правовиховної роботи варто залучати представників обласних (районних) управлінь юстиції. Їх знання і досвід практичної роботи не тільки сприятимуть поповненню знань учнів із правових дисциплін, а й сприятимуть підвищенню їх зацікавленості в самоосвіті.

КУРСИ МОРАЛЬНО - ДУХОВНОГО СПРЯМУВАННЯ

Відповідно до Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою і вивченням етики чи курсів духовно-морального спрямування у 2014 – 2015 навчальному році у 5 класі відновлюється, а у 6 класі продовжується вивчення предмета «Етика» або курсів духовно-морального спрямування. Для шкіл, що користуються іншими Типовими планами ці курси можуть вивчатись за рахунок варіативної складової.

Актуальність вивчення цих предметів обумовлена не тільки істотними змінами в ціннісних орієнтирах українського суспільства, що спостерігаються нині, а й загальним зростанням ролі моралі в житті людства в інформаційному суспільстві часів глобалізації.

Викладання основ християнської етики та інших предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах можливе лише за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого вчителя

Предмети духовно-морального спрямування слід викладати у тісній співпраці з батьками, інформувати батьківську громадськість про особливості християнської етики, давати їм можливість відвідувати уроки і позакласні заходи з предмету.

Учніські зошити з предметів суспільно-гуманітарного циклу переглядаються учителем один раз на семестр і бал за ведення зошита може (за бажанням вчителя) виставлятися в журнал. **При виставленні тематичних оцінок вчитель на власний розсуд може враховувати або ні оцінку за ведення зошита.**

ОСНОВНА ШКОЛА

МАТЕМАТИКА

В основу побудови змісту й організації процесу навчання математики в 6 класі покладено *компетентнісний підхід*, відповідно до якого кінцевим результатом навчання предмета є сформовані певні компетентності учнів. Їх сутнісний опис подано в програмі у розділі «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів».

Істотне місце у вивченні курсу займають текстові задачі, основними функціями яких є розвиток логічного мислення учнів та ілюстрація практичного застосування математичних знань.

Важливим є формування в учнів умінь подавати дані у вигляді таблиць, графіків і діаграм різних типів та на основі їхнього аналізу робити відповідні висновки.

Вивчення математики у 6 класі здійснюється з переважанням індуктивних міркувань в основному на наочно-інтуїтивному рівні із залученням практичного досвіду учнів і прикладів із довкілля. Відбувається поступове збільшення теоретичного матеріалу, який вимагає обґрунтування тверджень, що вивчаються. Це готує учнів до ширшого використання дедуктивних методів на наступному етапі вивчення математики.

Оцінювання якості математичної підготовки учнів з математики здійснюється в двох аспектах: *рівень володіння теоретичними знаннями*, який можна виявити в процесі усного опитування, та *якість практичних умінь і навичок*, тобто здатність до застосування вивченого матеріалу під час розв'язування задач і вправ.

Поточне оцінювання учнів з математики проводиться безпосередньо під час навчальних занять або за результатами виконання домашніх завдань, усних відповідей, письмових робіт тощо.

Обов'язковим елементом технології навчання має бути постійна діагностика навчальних досягнень учнів. Вивчення кожної теми слід починати з виконання діагностичної роботи.

До кожної теми система контролю повинна складатися з тематичної контрольної роботи.

Обов'язковий мінімум контрольних робіт (5-9 класи)

клас	математика	алгебра	геометрія
5 клас	Вхідна + 11		
6 клас	Вхідна + 12		
7 клас		Вхідна + 8	Вхідна + 5-6
8 клас		Вхідна + 6	Вхідна + 7
8 клас (поглиблено)		Вхідна + 9	Вхідна + 6
9 клас		Вхідна + 7	Вхідна + 8
9 клас (поглиблено)		Вхідна + 11	Вхідна + 11

Обов'язковий мінімум контрольних робіт (10-11 класи)

клас	стандарт			академ		профіль	
	математика	алгебра	геометрія	алгебра	геометрія	алгебра	геометрія
10 клас (сумісне н.)	5	3	3	5	5		
10 клас (роздільне н.)						10	8
10 клас (поглиблено)		9	8				
11 клас (сумісне н.)	5	4	3	6	5		
11 клас (роздільне н.)						10	8
11 клас (поглиблено)		11	9				

ОСНОВНА ШКОЛА**ГЕОГРАФІЯ**

Орієнтація географічної освіти на компетентнісний підхід робить акцент на практичну складову шкільної дисципліни, оскільки її зміст лежить в основі формування ключових компетентностей як освітніх результатів.

Зміст програми Географія. 6-9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 здійснює перехід від пропедевтичного курсу «Природознавство» до систематичних курсів географії та водночас стає основою для їх подальшого вивчення.

Дуже важливо з перших уроків вивчення предмета в 6-му класі показати практичне значення географії в житті людини, підкреслюючи, що сьогодні одним із головних завдань фізичної географії є передбачення тих змін у природі, які можуть відбутися в результаті стихійних лих та нераціональної господарської діяльності людини.

Для організації діяльнісного підходу та формування предметних і практичних компетентностей учнів у 6-му класі пропонується виконання **9 практичних робіт, 4 з яких оцінюються обов'язково, решта – на вибір учителя.**

Практичні роботи передбачають роботу з контурними картами та картами атласу, розв'язування географічних задач, побудову графіків і діаграм, дослідження компонентів природи та їх взаємозв'язків на прикладі одного з природних комплексів своєї місцевості, тобто на основі використання місцевого краєзнавчого матеріалу.

Крім практичних робіт, програмою з географії для 6-го класу рекомендується проведення досліджень як елементу творчої діяльності школярів. Цей вид роботи проводиться під керівництвом учителя, який визначає основну мету досліджень, та за активної участі членів родини учня. Дослідження проводяться за вибором і бажанням учня і оцінюються відповідно як творча робота. Форму виконання і подачі роботи вчитель рекомендує, а учень обирає довільно (міні-проекти, есе, презентації тощо)

Запропоновані в навчальній програмі теми та проблеми дослідження можуть виконуватися як під час уроку, так й у позаурочний час, зокрема як індивідуальне (домашнє) завдання, а також у позашкільній роботі, наприклад, під час екскурсій чи проведення спостережень, гурткової роботи.

Отже, оцінювання навчальних досягнень учнів з географії в цілому здійснюється з урахуванням їх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінки роботи учнів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, використовувати в життєвих ситуаціях, самостійно здобувати знання.

Практична частина програми складається з практичних робіт та навчальної практики й екскурсій:

- 7 клас – 12 практичних робіт;
- 8 клас – 7 практичних робіт;
- 9 клас – 10 практичних робіт;
- 10 клас – 4 практичні роботи (академічний рівень і рівень стандарту).

Оцінювання практичних робіт з географії здійснюється на розсуд учителя і в залежності від способу виконання (фронтальне, групове, індивідуальне) або у всіх учнів класу, або вибірково в окремих учнів. У кожному семестрі **обов'язково оцінюються дві практичні роботи**, які також визначає вчитель.

Практичні роботи оформляються в робочих зошитах. У навчальному процесі можуть використовуватись робочі зошити або зошити для практичних робіт з друкованою основою (практикуми), які мають відповідний гриф МОН або схвалені для використання у загальноосвітніх навчальних закладах, якщо від дати надання схвалення чи грифа даному посібникові минуло не більше п'яти років.

ОСНОВНА ШКОЛА

ПРИРОДОЗНАВСТВО, БІОЛОГІЯ

Нормативна база:

5-6 клас – Програма Природознавство; Біологія. 5-9 класи. – К.: Освіта, 2013. – 64 с.

7-9 класи – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 7-11 класи. – К.: Ірпінь: Перун, 2005;

8-9 класи з поглибленим вивченням біології – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням біології – “Збірник навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009”;

10-11 класи – Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. – Тернопіль: Мандрівець, 2011;

Кількість годин, передбачених для вивчення тем або розділів, є орієнтовною і може бути змінена вчителем. Резервні години можуть бути використані для повторення, систематизації, узагальнення навчального матеріалу, контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Програми **факультативів та курсів** за вибором з біології для учнів 7 – 11 класів, рекомендовані міністерством для використання у загальноосвітніх навчальних закладах, надруковано у збірнику навчальних програм курсів за вибором та факультативів з біології для допрофільної підготовки та профільного навчання (Камянець-Подільській: Аксіома, 2009).

Клас навчання	Кількість годин на тиждень	
	Біологія	Природознавство
5 (новий ДС)	-	2
6 (новий ДС)	2	-
7	2	-
8	2	-
8 з поглибленим вивченням біології	4	-
9	3	-
9 спеціалізовані школи з поглибленим вивченням іноземних мов	2,5*	-
9 з поглибленим вивченням біології	4	-

Профільні класи

Предмет	Клас	Кількість годин на тиждень		
		Рівень стандарту	Академічний рівень	Профільний рівень
Біологія	10	1,5	1,5	5
	11	1,5	1,5	5
Екологія	10	-	-	2
	11	0,5	0,5	2

ОСНОВНА ШКОЛА**Рівень змісту біологічної освіти залежно від профілю навчання**

Напрямок навчання	Профіль навчання	Рівень змісту освіти
–	Універсальний	Академічний рівень
Природничо-математичний	Фізико-математичний	Академічний рівень
	Математичний	
	Фізичний	
	Фізико-хімічний	
	Агрохімічний	
	Хіміко-технологічний	
	Географічний	
	Біолого-хімічний	Профільний рівень
	Біотехнологічний	
	Біолого-фізичний (медичний)	
Суспільно-гуманітарний	Екологічний	Рівень стандарту
	Історичний	
	Правовий	
	Філософський	
Філологічний	Економічний	Рівень стандарту
	Української філології	
	Іноземної філології	
Технологічний	Історико-філологічний	Рівень стандарту
	Технологічний	
	Інформаційно-технологічний	
Художньо-естетичний	Художньо-естетичний	Рівень стандарту
Спортивний	Спортивний	Академічний рівень

Навчальні заклади можуть збільшувати кількість годин на вивчення біології за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативно.

класи	годин	Тематичні КР (орієнтовно)	Практичні роботи	Практикум (або міні-проект)	Лабораторні роботи (досліди)	Екскурсії
5	70	-	2 пр. р. 8 пр. зан.	5 міні-проектів 6 досл. практикумів	-	1
6	70	1/1	5	4 міні-проекти 5 досл. практикумів	16 дослідів	2
7	70	1/1	4	-	17 (3*)	4
8	70	1/1	-	-	14 (1*)	4
9	105	1/1	10	-	10 (1*)	1
10	С	52	4	-	8	-
	А	52	6	-	12 (4*)	-
	П	175	21(2*)	3 по 5 годин	20 (8*)	3
11	С	52	3	-	4 (2*)	5
	А	52	4	-	4 (2*)	5
	П	175	18 (1*)	3 по 5 годин і 2 по 7-8 (польові)	5 (3*)	5

ОСНОВНА ШКОЛА

Лабораторні та практичні роботи, позначені в програмі зірочкою виконуються учнями за вибором учителя з урахуванням матеріально-технічного забезпечення. Учитель може замінювати окремі роботи рівноцінними, відповідно профілю навчання, отже пропонувати власну тематику робіт.

Практичні роботи обов'язково оформляються в зошиті та підлягають оцінюванню.

Лабораторні дослідження не підлягають обов'язковому оформленню в зошиті й оцінюванню.

Оцінювання лабораторних робіт з біології здійснюється у всіх учнів класу або вибірково (на розсуд вчителя), в залежності від способу (демонстраційне, фронтальне, групою, індивідуальне) і мети (мотиваційна, контролююча тощо) виконання.

Оцінювання	Спосіб проведення лабораторної роботи
Не проводиться	Демонстрація
Не проводиться	Фронтальна робота (під керівництвом вчителя)
Вибіркове (50% учнів)	Групова робота учнів
Усіх учнів	Індивідуальна робота учнів

Відпрацювання пропущених учнем лабораторних, практичних є недоцільним.

Учитель може на власний розсуд і з урахуванням матеріально-технічного забезпечення, профілю навчання визначати теми занять **практикумів та міні-проектів**.

Контрольні роботи проводяться як різновид тематичної роботи, оформляються в зошиті для контрольних робіт або на окремому аркуші та зберігаються в кабінеті біології протягом року. Проведення контрольної роботи наприкінці семестру недоцільне. Обов'язковим елементом тематичної контрольної роботи повинні бути завдання з короткими та розгорнутими відповідями.

Тематична оцінка виставляється з урахуванням поточних оцінок за різні види робіт (в тому числі лабораторних , практичних та контрольних). З огляду на це, в кожного учня має бути, як мінімум одна оцінка за виконання лабораторної (практичної) роботи. Оцінка за ведення зошитів з біології не виставляється.

ОСНОВНА ШКОЛА

ХІМІЯ

7-9 класи – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Хімія. 7-11 класи. – К.: Ірпінь: Перун, 2005;

8-9 класи з поглибленим вивченням хімії – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням хімії, “Збірник навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009”;

10-11 класи – Програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень та поглиблене вивчення. – Тернопіль: Мандрівець, 2011;

Навчальні програми курсів за вибором та факультативів:

- Навчальні програми курсів за вибором та факультативів з хімії. 5-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.
- Навчальні програми курсів за вибором та факультативів з хімії. 8-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.
- Факультативні курси для учнів спеціалізованих 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів хімічного та біологічного профілів (Частина II): Навчально-методичний посібник. – Херсон: Айлант, 2012.

Навчальні програми елективних курсів та факультативів з хімії. Варіативна складова Типових навчальних планів. 5-11 класи: Навчально-методичний посібник. – Херсон: Айлант, 2012.

Рівень змісту хімічної освіти залежно від профілю навчання

<i>Напрямок диференціації</i>	<i>Профіль навчання</i>	<i>Рівень змісту освіти</i>
–	Універсальний	Академічний рівень
Природничо-математичний	Фізико-математичний	Рівень стандарту
	Математичний	
	Фізичний	
	Екологічний	Академічний рівень
	Біолого-фізичний (медичний)	
	Географічний	
	Біотехнологічний	
	Біолого-хімічний	Профільний рівень
	Хіміко-технологічний	
	Агрохімічний	
Фізико-хімічний		
Суспільно-гуманітарний	Історичний	Рівень стандарту
	Правовий	
	Філософський	
	Економічний	
Філологічний	Української філології	Рівень стандарту
	Іноземної філології	
	Історико-філологічний	
Технологічний	Технологічний	Рівень стандарту
	Інформаційно-технологічний	
Художньо-естетичний	Художньо-естетичний	Рівень стандарту
Спортивний	Спортивний	Рівень стандарту

ОСНОВНА ШКОЛА

Розподіл годин на вивчення хімії за різними рівнями змісту освіти

Клас навчання	Кількість годин на тиждень					
7	1					
8	2					
8 з поглибленим вивченням хімії	4					
9	2					
9 спеціалізовані школи з поглибленим вивченням іноземних мов	1,5*					
9 з поглибленим вивченням хімії	4					
Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
	Рівень стандарту		Академічний рівень		Профільний рівень	
	10	11	10	11	10	11
Хімія	1	1	1	2	4	6

Обов'язковим є проведення однієї контрольної роботи в семестр. Контрольні роботи оформляються в зошиті для контрольних робіт(зошиті для контрольних і практичних робіт) або на окремому аркуші та зберігаються в кабінеті протягом року. Відпрацювання пропущених учнем практичних і контрольних робіт вважаємо недоцільним. Оцінка за ведення зошитів з хімії не виставляється.

класи		години	контрольні роб.	практичні роботи	розрахункові задачі	лабораторні досліди	екскурсії
7		35	1/1	3	-	4	1-3
8		70	1/1	2	-	11	1-3
9		70	1/1	5	-	14	1-3
10	стандарт	35	1/1	2	-	15	1-3
	академ	35	1/1	2	3	14	1-3
	профіль	140	1/1	13	9	19	1-3
11	стандарт	35	1/1	1	-	9	1-3
	академ	70	1/1	3	1	32	1-3
	профіль	210	1/1	15	6	23	1-3

ОСНОВНА ШКОЛА**ФІЗИКА**

Навчання фізики та астрономії в 2014-2015 навчальному році у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюватиметься відповідно до типових навчальних планів, затверджених наказами Міністерства освіти і науки (від 05.02.2009 № 66 «Про внесення змін до наказу МОН України від 23.02.2004 №132 «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів 12-річної школи» та від 27.08.2010 № 834 «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню»).

Під час проведення занять в кабінеті фізики особливої уваги потребує дотримання правил безпеки життєдіяльності. Вимоги безпеки наведено в інструктивно-методичних матеріалах «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напрямку загальноосвітніх навчальних закладів» (лист МОНмолодьспорту 01.02.2012 № 1/9-72), «Про затвердження Положення про навчальні кабінети з природничо-математичних предметів загальноосвітніх навчальних закладів» (наказ МОНмолодьспорту 14.12.2012 № 1423), «Про використання інструктивно-методичних матеріалів з питань розроблення інструкцій з безпеки проведення навчально-виховного процесу в кабінетах природничо-математичного напрямку» (лист МОН 17.07.2013 №1/9-498), «Про затвердження правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів» (наказ МНС 16.07.2012 №992)

В інструктивно-методичних матеріалах наведено зразок журналу реєстрації первинного, позапланового, цільового інструктажів з безпеки життєдіяльності учнів та орієнтовні «Паспорт кабінету» і «Акт дозволу на проведення занять у кабінеті».

Вивчення фізики за програмою, розробленою до нового державного стандарту розпочнеться у 2015/2016 навчальному році.

Обов'язкова кількість контрольних робіт

клас	КР	ТО			ЛР			Фізичний практикум		
		С	А	П	С	А	П	С	А	П
7 клас	2			4			12			
8 клас	2			6			14			
9 клас	2			6			11			
10 клас	5	6	8	10	5	10	20	5	6	14
11 клас	5	6	8	10	6	9	18	5	7	10

АСТРОНОМІЯ

клас	КР	ТО			ПР		
		С	А	П	С	А	П
11 клас	2	3-4	3-4	4	1	1	5

ОСНОВНА ШКОЛА**ІНФОРМАТИКА**

В основу побудови змісту навчання й вимог до загальноосвітньої підготовки учнів з інформатики за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти покладено компетентнісний підхід, відповідно до якого кінцевим результатом навчання інформатики є сформовані предметна ІКТ-компетентність та ключові компетентності.

У 2014/2015 навчальному році учні 6 класів загальноосвітніх навчальних закладів продовжать вивчення інформатики за програмою «Інформатика. Навчальна програма для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» із розрахунку 1 година на тиждень.

Відповідно до програми, розподіл змісту і навчального часу є орієнтовним. Учителю надається право коригувати послідовність вивчення тем залежно від методичної концепції та конкретних навчальних ситуацій, від рівня підготовки учнів і сформованості у них предметної ІКТ-компетентності, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного навчального закладу або класу траєкторію навчання. Водночас, у 6 класі не можна змінювати логічну послідовність теми «Поняття операційної системи» відносно всіх інших, оскільки для вивчення тем «Мультимедіа», «Текстовий процесор» та «Комп'ютерні мережі» необхідні сформовані поняття учнів про файлову систему та навички виконання операцій з файлами та папками.

Так само, як і у 5 класі, навчальний час, який відводиться на вивчення курсу інформатики, рекомендується розподіляти таким чином:

- 30% навчального часу відводиться на засвоєння теоретичних знань,
- 70% навчального часу відводиться на формування практичних навичок роботи з сучасною комп'ютерною технікою та ІКТ.

Під час вивчення курсу обов'язковим є проведення десяти практичних робіт. Практичні роботи, вказані в програмі, є обов'язковими для оцінювання всіх учнів класу. Учитель може самостійно визначати форму проведення цих робіт (лабораторні роботи, практикуми, навчальні проекти, колективна робота в Інтернеті тощо). Зміст таких завдань треба добирати так, щоб тривалість їх виконання не перевищувала 20 хвилин (санітарні норми щодо тривалості безперервної роботи за комп'ютером учнів цієї вікової категорії).

Особливістю уроків-практичних робіт є наявність двох частин: теоретичної та практичної, які забезпечують дотримання санітарно-гігієнічних умов використання комп'ютерів для учнів 6-го класу. Зміст всіх практичних робіт дібрано так, що їх тривалість має не перевищувати 25 хвилин.

Внесено деякі зміни та доповнення до програми «Інформатика. Навчальна програма для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів». Програма з інформатики побудована за лінійно-концентричним принципом.

ОСНОВНА ШКОЛА**Профільне вивчення інформатики**

Згідно Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою технологічного напрямку інформаційно-технологічного профілю (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.08.2010 р. № 834 «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню», додаток 10) профільне вивчення інформатики відбувається в 10-11 класах і здійснюється із розрахунку **5 годин на тиждень**.

Вивчення інформатики у класах інформаційно-технологічного профілю здійснюватиметься за програмою авторів Т.П. Караванова, В.П. Костюков, І.О. Завадський, www.mon.gov.ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/4326. Автори програми пропонують навчальний матеріал розподілити на **2 змістові лінії**: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і основи алгоритмізації та програмування (ОАП), вивчаючи їх паралельно.

При паралельному вивченні двох змістових ліній у журналі доцільно вести окремі сторінки для запису уроків і обліку рівня навчальних досягнень учнів для кожної з двох змістових ліній: інформатика (ІКТ) та інформатика (ОАП), а **семестрові оцінки** виставляти на сторінці однієї з ліній за підсумками усіх тематичних оцінок за семестр з обох змістових ліній.

Програма курсу розрахована на використання комп'ютерів на кожному уроці. Вивчення курсу сплановано на 2 роки (10-11 кл.) з розрахунку 350 годин. Програмою передбачено тижневе навантаження у 5 навчальних годин. Розподіл годин між змістовими лініями відбувається так: у 10-му класі 2 години на тиждень виділяється для тем з основ інформаційно-комунікаційних технологій та 3 години для тем з основ алгоритмізації та програмування, а в 11-му класі 3 години на тиждень виділяється для лінії ІКТ та 2 години для лінії ОАП.

Обов'язкова кількість практичних робіт

клас	Кількість практичних		
5 клас	6		
6 клас	10		
7 клас	9		
8 клас	16		
9 клас	12		
	С	А	П
10 клас	11	14	на кожному уроці
11 клас	13	20	на кожному уроці

Варіативну складову навчального плану у 6 класі можна реалізувати обравши навчальну програму курсу за вибором «Сліпий метод друку» (лист ПТЗО від 21.10.2003 № 14.1/12-Г-604).

ОСНОВНА ШКОЛА**ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ (ТЕХНОЛОГІЇ)**

Характерною особливістю сучасного трудового навчання є формування таких загальнолюдських цінностей, які сприяють розвитку гармонійної особистості та допоможуть стати успішним при виборі свого життєвого шляху, а не лише навчання учнів конкретних трудових операцій.

Зміст предмета має чітко виражену прикладну спрямованість і реалізується переважно шляхом застосування практичних методів і форм організації занять.

Сучасне трудове навчання базується на практичній діяльності учнів. **Кожен урок повинен мати практичну спрямованість.** Зміст практичних робіт визначається вчителем самостійно залежно від теми уроку та виду робіт, що виконуватимуться під час уроку. Засвоєння теоретичного матеріалу доцільно проводити під час практичних робіт, не витрачаючи на це окремого навчального часу. Однак, не виключається можливість проведення уроків засвоєння нових знань, під час яких учитель може розкрити навчальний матеріал усього модуля, або його окремої частини. Такі уроки в навчальному процесі можуть бути поодинокими.

Завдяки своїй спрямованості на реалізацію принципу варіативності, програма дозволяє планувати навчальний матеріал відповідно до матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчального процесу, віково-статевих особливостей учнів та їхніх інтересів. Вона містить обов'язкову для вивчення складову та варіативну складову.

Обов'язкова для вивчення складова обирається школою із запропонованих блоків залежно від умов поділу на групи хлопців і дівчат, кадрового забезпечення та інтересів учнів.

Порядок вивчення розділів і тем обов'язкової для вивчення складової визначено навчальною програмою.

Освоєння варіативних модулів здійснюється на основі проектно-технологічної діяльності. Варіативні модулі обираються залежно від матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчального процесу, бажання учнів, регіональних традицій.

Із зазначеного переліку для кожного класу слід обрати по 2 варіативні модулі, на освоєння яких відводиться по 20 годин навчального часу. Освоєння варіативних модулів відбувається за окремо розробленими програмами до них.

Вся проектна документація (зображення виробу, розрахунок матеріалів, послідовність виготовлення тощо) учнями 5 – 6 класів виконується в робочих зошитах.

Резерв часу, передбачений програмою, вчитель може використати на підсилення окремих складових навчальної програми на свій вибір.

Результатом діяльності учнів при вивченні кожного блоку обов'язкової для вивчення складової програми має бути виріб, а будь - якого варіативного модуля – проект.

Під час роботи у навчальній майстерні на кожному уроці треба звертати увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати із заходами попередження травматизму.

Зміст трудового навчання для класів, що не поділяються на групи хлопців і дівчат складається лише з варіативних модулів. При цьому, учні мають освоїти базовий модуль.

На освоєння навчального матеріалу, передбаченого базовим модулем, не відводиться окремих годин. Він вивчається інтегровано з вивченням варіативних модулів. Учителеві на початку навчального року слід спланувати перелік та послідовність вивчення варіативних модулів, а також розподілити навчальний матеріал, передбачений базовим модулем.

ОСНОВНА ШКОЛА**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА**

Типовими навчальними планами для загальноосвітніх навчальних закладів у 2014/2015 навчальному році на вивчення предмету «Фізична культура» в інваріантній складовій передбачено

клас	Кількість годин
5 клас	3
6 клас	3
7 клас	2,5 - 2
8 клас	3
9 клас	3
10 клас	2 (5 класах спортивного та військово-спортивного профілів)
11 клас	2 (5 класах спортивного та військово-спортивного профілів)

Години з фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

При складанні розкладу занять на навчальний рік слід враховувати місцеві кліматичні умови, матеріальну базу навчального закладу освіти, кадрове забезпечення вчителями фізичної культури тощо.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» у 5-11 класах загальноосвітній навчальний заклад формує самостійно з варіативних модулів. При цьому обов'язковим є включення засобів теоретичної і загальнофізичної підготовки, передбачених програмою для цього класу до кожного варіативного модуля.

При оцінюванні вчитель фізичної культури має враховувати рівень досягнень учня, зважаючи на те, що основними функціями оцінювання є контролююча, навчальна, діагностична і виховна.

Учні, які за станом здоров'я віднесені до підготовчої медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури. Заняття проводяться за загальною програмою фізичної культури, але з можливою затримкою складання відповідних нормативів. Оцінювання учнів – за теоретико-методичні знання та техніку виконання вправ. Рекомендовані заняття у фізкультурно-оздоровчих групах загальної фізичної підготовки, прогулянки, ігри й спортивні розваги. Участь у змаганнях – за додатковим дозволом лікаря.

Учні, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури, але виконують корегувальні вправи і вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані.

Учні, незалежно від рівня фізичного розвитку та медичної групи, а також тимчасово звільнені, повинні бути обов'язково присутніми на уроках фізичної культури. Допустимі навантаження для тих учнів, які за станом здоров'я належать до підготовчої та спеціальної медичних груп, встановлює учитель фізичної культури.

Залікові навчальні нормативи складають тільки учні основної медичної групи, які на момент прийняття нормативу не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я.

Оцінка за виконання нормативу не є домінуючою під час здійснення тематичного, семестрового чи річного оцінювання.

В розкладі навчальних занять не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль. Рішення про неможливість проведення занять з фізичної культури на відкритому повітрі у зв'язку з несприятливими погодними умовами виносять учителі фізичної культури (наказ МОН від 01.06.2010 № 521).

Вивчення предмета у 10-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється окремо для дівчат і юнаків. Поділ класу на групи здійснюється згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002р. № 128 (додаток 2). При наявності можливостей уроки фізичної культури в 5-9 класах також варто проводити для хлопців та дівчат окремо.

ОСНОВНА ШКОЛА**ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ**

Головною метою вивчення предмета «Захист Вітчизни» є розвиток особистості учнів, формування їх готовності до захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Відповідно до Типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 27.08.2010 № 834, зі змінами, що внесені наказом Міністерства освіти і науки від 29.05.2014 № 657, на вивчення предмета у 2014/2015 навчальному році передбачено:

- у класах з військово-спортивним профільним навчанням – 2 год. на тиждень;
- у класах всіх інших напрямів – 1,5 год. на тиждень.

Кількість годин може бути збільшена за рахунок варіативної складової навчального плану.

З метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів наприкінці навчального року проводяться навчально-польові заняття (збори), у тому числі, з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-оздоровчих таборів, базових навчальних закладів, центрів допризовної підготовки тощо. Їх організація і проведення планується керівником навчального закладу відповідно до діючих вимог.

Навчально-польові заняття можна проводити поетапно (по мірі вивчення тем або розділів), у кінці першого семестру та навчального року, за рахунок літньої практики.

Програма для проведення навчально-польових зборів не залежить від потижневого навантаження і розрахована на **18 навчальних годин**.

З метою більш ефективної організації навчально-польових зборів, пропонуємо визначити школи, на базі яких проводитимуться заняття, залучивши до них учнів з інших шкіл, об'єднавши їх у навчальні взводи й відділення.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу з розділу «Основи цивільного захисту» також передбачається під час проведення Дня цивільної оборони (цивільного захисту) в загальноосвітніх навчальних закладах.

Вивчення предмета «Захист Вітчизни» проводиться окремо для юнаків та дівчат (відповідно до листа-роз'яснення Міністерства освіти і науки України від 09.10.2002 № 1/9-444).

Як виняток, дівчата можуть навчатися за програмою для групи юнаків за умови їх бажання, згоди батьків та відповідно до рішення педагогічної ради навчального закладу. Юнаки, які за станом здоров'я або релігійними переконаннями не можуть вивчати основи військової справи, рішенням педагогічної ради навчального закладу вивчають предмет за програмою для групи дівчат. Навчальний предмет при цьому в обох випадках носить назву «Захист Вітчизни».

Урок, як основна організаційна форма предмета «Захист Вітчизни», в усіх загальноосвітніх навчальних закладах починається з шиккування, виконання гімну України, перевірки готовності класу до уроку і тренування за тематикою уроку протягом 3-5 хв.

Зміст програмового матеріалу, у залежності від матеріальної бази, регіональних особливостей тощо. може бути змінений на 20 відсотків. Послідовність вивчення тем, вчитель може коригувати самостійно.

Якість виконання нормативів визначає рівень індивідуальної підготовки учнів. Протягом навчального року відпрацьовуються всі індивідуальні нормативи. Контрольні вправи складають тільки учні основної медичної групи, які на момент прийняття нормативу не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я.

При здачі заліків та нормативів також мають ураховуватися фізіологічні особливості та релігійні погляди учнів. Обов'язкова присутність медичного працівника, перевірка безпечності місць занять та справності інвентарю, проведення розминки.

ОСНОВНА ШКОЛА**ХУДОЖНЬО - ЕСТЕТИЧНИЙ ЦИКЛ**

Навчальні предмети художньо-естетичного циклу, до яких належать, насамперед, музичне, образотворче мистецтво, мистецтво, художня культура та естетика, є предметами так званого культуротворчого циклу, їх об'єднує загальний принцип «культуротворення», проте кожен з них має власні специфічні риси та завдання.

В основній школі навчання мистецьких дисциплін у 5-6-х класах здійснюватиметься за новою програмою «Мистецтво» (авт. Масол Л. та ін.), створеною відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, у 7-8-х класах – за навчальними програмами «Мистецтво» (авт. Масол Л. та ін.), «Музичне мистецтво. 5-8 класи» (авт. Фільц Б. та ін.) та «Образотворче мистецтво. 5-7 класи» (авт. Белкіна Е. та ін.) (вид. «Перун», 2005 р.).

з художньої культури насамперед учителів музичного чи образотворчого мистецтва.

Одним із основних видів діяльності на уроках музичного мистецтва є формування та розвиток вокально-хорових навичок учнів, тому у 6 класі велику увагу слід приділити вокально-хоровій роботі: виконанню одноголосних та багатоголосних (зокрема, двоголосних) творів, формуванню навичок співу в ансамблі, хорі.

У процесі художньо-практичної діяльності на уроках образотворчого мистецтва учні, використовуючи різноманітні художні техніки і матеріали, опановуватимуть закони лінійної і повітряної перспективи, композиції та кольорознавства; прийоми компоювання елементів зображення у певному форматі; створюватимуть образи тварин, людей (площинні, об'ємні, у статиці та динаміці); вчитимуться передавати міміку, емоційні стани, жести людини; створюватимуть сюжетно-тематичні і декоративні композиції.

Зміст інтегрованого курсу «Мистецтво» побудовано за моделлю поліцентричної інтеграції мистецьких знань, що передбачає інтегрування домінантних змістових ліній – музичного та образотворчого мистецтва, які органічно поєднуються в єдиний тематичний цикл і збагачуються елементами хореографії, театру, кіно, які входять до культурологічної лінії державного освітнього стандарту.

Основним видом домашніх завдань в основній школі з предмета «Музичне мистецтво» мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в навколишньому середовищі, а також завдання творчого спрямування. З предмета «Образотворче мистецтво» домашніми завданнями можуть бути спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, з пам'яті предметів, краєвидів тощо.

У 9 класі навчальним предметом художньо-естетичного циклу є художня культура. Її зміст є логічним узагальненням вивченого учнями на уроках мистецьких дисциплін у 1-8 класах та пропедевтикою подальшого вивчення художньої культури у старшій профільній школі.

Звертаємо увагу, що відповідно до рекомендацій Міністерства (лист МОН від 27.01.2009 № 1/9-55), зважаючи на мистецьке наповнення змісту предмета, місцевим керівним органам освіти **рекомендовано** під час комплектації педагогічних працівників передбачити годинне навантаження.

Учні 10-11 класів відповідно до обраного профілю навчання опановуватимуть художню культуру за програмами рівня стандарт, академічного та профільного рівня.

Уроки предметів художньо-естетичного циклу – це уроки мистецтва, і тому найдоцільніше більшість із них будувати за методом емоційної (художньо-педагогічної) драматургії, який спрямований на активізацію емоційного відношення школярів до мистецтва.

Звертаємо увагу на тому, що календарно-тематичні планування, розміщені на сайтах, є орієнтовним! Обов'язковими для виконання вчителя є відповідні програми, а не матеріали підручників, посібників тощо.

ОСНОВНА ШКОЛА

Наголошуємо на тому, що навчальна діяльність учнів з предметів художньо-естетичного циклу у 5-8 класах може проводитись у різних формах окрім письмових (запис учнями будь-якої інформації зі слів учителя чи з дошки, контрольних, самостійних робіт, написання рефератів), які спричиняють додаткове недоцільне навантаження учнів. Примусове ведення учнями зошитів, виконання письмових домашніх завдань є недоцільним і несприятливим для організації творчої мистецької діяльності.

Навчання художньої культури має базуватися на положенні: *«Головне - не кількість інформації і набутих знань, а накопичення особистісного художньо-естетичного досвіду»*.

Саме тому рекомендуємо педагогам художньої культури перейти із площини монологічного викладу навчального матеріалу у площину конструювання діалогу між учнями. Цьому сприятиме використання різноманітних форм роботи на уроці, зокрема, **інноваційних** художньо-педагогічних технологій – інтегративних, проблемних, інтерактивних, переважно замінюючи монологічну форму подачі матеріалу на діалогічну.

Звертаємо увагу, що проектна діяльність має організовуватися на добровільних засадах: це стосується як вибору теми й обсягу пошукової роботи, так і форм презентації. Проектну діяльність учнів треба ретельно планувати, поетапно відстежувати й оцінювати результати. Вчителеві доцільно стежити за виконанням проектів, допомагати учням організовувати свою роботу, вчасно коректувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.

Крім того, у старшій профільній школі важливим постає завдання *професійної орієнтації учнів*. Для цього слід зокрема у профільних класах посилити практичну спрямованість курсу через систему спеціальних творчих завдань з урахуванням інтересів учнів, які водночас виконують функцію «професійних випробувань» з метою реалізувати й перевірити здібності учнів.

Основними і обов'язковими видами діяльності на уроках має бути сприймання і аналіз-інтерпретація творів мистецтва та мистецька діяльність учнів. Тому оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за основними видами діяльності на уроках.

Звертаємо увагу на те, що письмові тематичні перевірки (контрольні, самостійні роботи) з музичного мистецтва, образотворчого мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» не проводяться.

Тематична атестація проводиться *один раз або двічі на семестр* та виставляється в журналі в окрему колонку без дати. Деякі теми програм з музичного мистецтва розраховані на вивчення впродовж семестру. У цих випадках з метою узагальнення вивченого доцільно здійснювати *проміжне оцінювання* навчальних досягнень учнів.

Тематичні оцінки з художньої культури у 10-11 класах виставляються після вивчення відповідного розділу програми. При виставленні тематичної оцінки враховуються **всі види** навчальної діяльності учнів, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню.

Домашні завдання з художньої культури можуть бути **практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру** (зокрема, виконання проектів, створення композицій у різних мистецьких стилях тощо)